Concept Economisch beleidskader Valkenswaard 2012

Inhoudsopgave

1 Samenvatting	blz. 2
2 Inleiding	blz. 4
3 Leeswijzer	blz. 5
4 Valkenswaardse economie	blz. 6
5 Ambitieniveau	blz. 7
5.1 Speerpunten	blz. 7
5.2 Looptijd & actieprogramma	blz. 7
6 Krachtenveldanalyse	blz. 9
6.1 Verhouding overheid en bedrijfsleven	blz. 9
6.2 Gemeentelijke rol	blz. 9
7 Algemene beleidskeuzen	blz. 12
7.1 Netwerkeconomie	blz. 12
7.2 Brainport	blz. 12
7.3 Gemeentelijke dienstverlening	blz. 13
7.4 Ondersteuning bedrijfsleven	blz. 13
7.5 Startende ondernemers	blz. 14
8 Ontwikkelingsperspectief per sector	blz. 15
8.1 Industrie & bouwnijverheid	blz. 15
8.2 Dienstverleners	blz. 17
8.3 Vrijetijdssector	blz. 18
8.4 Agrarische sector	blz. 21
Bijlage 1 Demografie	blz. 23
Bijlage 2 Economische structuur	blz. 25
Bijlage 3 Arbeidsmarkt	blz. 31

1 Samenvatting

Speerpunten van beleid
Economie is een dynamisch beleidsterrein waarop zich de afgelopen jaren belangrijke ontwikkelingen hebben voorgedaan. In de Toekomstvisie van Valkenswaard zijn werken en vrije tijd (ook gericht op de vrijetijdssector) zeer belangrijke thema's, waarbij is gekozen voor het richten van de blik op Brainport. Deze en andere ontwikkelingen vragen om een nieuw geactualiseerd economisch beleidskader. Een beleidskader dat richtinggevend is van karakter en wordt geconcretiseerd middels economische actieprogramma's, waarin concrete projecten en activiteiten zullen worden benoemd.

Ambitie
In het economisch beleidskader wordt ingezet op een lage werkloosheid en het verbeteren van het vestigingsklimaat voor het bedrijfsleven. Teneinde deze ambities te realiseren wordt voor de termijn van het beleidskader (4 jaar) ingezet op de volgende vier speerpunten. Dit zijn:

Herstructurering
De reeds gestarte herstructurering van bedrijventerrein Schaapsloop 1 is een belangrijke kans om concrete verbeteringen in het vestigingsklimaat van Valkenswaards grootste bedrijventerrein te realiseren.

Brainport
Het versterken van de verwevenheid van het lokale bedrijfsleven en de gemeente met Brainport is een belangrijke economische kans en onderdeel van de Toekomstvisie.

Startersbeleid
Valkenswaard kent relatief veel startende ondernemers. Gezien het economische belang van startende ondernemers wordt getracht door het ontwikkelen van een startersbeleid deze kracht te versterken.

Vrijetijdseconomie
Deze sector is een belangrijke kracht van de lokale economie en in lijn met de Toekomstvisie wordt voor deze sector ingezet op groei.

Voornoemde speerpunten zijn gekozen na een analyse van de lokale economie. De betreffende vier speerpunten zijn belangrijke economische kansen voor Valkenswaard en de gemeente wil daarbij een belangrijke stimulerende rol spelen. Samenwerking met partners uit bedrijfsleven, onderwijs en overheid, zowel uit de eigen gemeente als daar buiten, is daarbij van groot belang en wordt actief opgezocht.

Het economisch beleid beperkt zich echter niet tot voornoemde speerpunten. In het beleidskader worden meer keuzen gemaakt. Hierbij is rekening gehouden met de rol die de gemeente kan spelen bij de lokale economische ontwikkeling. Inzichtelijk is gemaakt waar de verantwoordelijkheden van de gemeente liggen (bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en bieden van ruimte voor vestiging) en juist niet (bijvoorbeeld beïnvloeden van macro-economische ontwikkelingen). Ook partners, in het bijzonder het bedrijfsleven, dragen verantwoordelijkheid bij de economische ontwikkeling van Valkenswaard.

Algemene beleidskeuzen
Het economisch beleidskader is richtinggevend en maakt daarom, in aanvulling op de gekozen speerpunten, algemene beleidskeuzen die weergeven welke rol de gemeente zich toedicht op het beleidsterrein economie. De economie krijgt steeds meer het karakter van een netwerkeconomie en de gemeente wil daarin actief participeren door gezamenlijk initiatieven te realiseren en

ondernemers in contact te brengen met de juiste netwerken. Brainport is in de regionale context een heel belangrijk netwerk voor Valkenswaard. Het versterken van de relaties met onderwijs, overheid en bedrijfsleven uit de Brainportregio is van belang voor de lokale economie.
De gemeente steunt verder ondernemend Valkenswaard door, daar waar mogelijk, ruimte te bieden aan ondernemerschap en ondernemers te faciliteren. Financiële ondersteuning van individuele ondernemers is daarbij niet aan de orde, maar de gemeente blijft bereid om overkoepelende initiatieven ter verbetering van het vestigingsklimaat deels te financieren.

Ontwikkelingsperspectief per sector
Tenslotte wordt in de nota ingegaan op het ontwikkelingsperspectief van de voor Valkenswaard relevante sectoren:

Industrie en bouwnijverheid
Voor deze sectoren gaat de aandacht vooral uit naar het reeds gevestigde bedrijfsleven. Kenmerkend voor deze vorm van bedrijvigheid is de concentratie op bedrijventerreinen en dus het belang van het vestigingsklimaat aldaar. De herstructurering van Schaapsloop 1 blijft daarom een speerpunt. Gelet op het belang van dit project is uitgifte van bedrijventerrein Lage Heide gedurende de looptijd van dit beleidskader niet wenselijk. Gronduitgifte naast De Vest is mogelijk wel een optie. Daarnaast wordt ingezet op het onderzoeken van het toekomstperspectief voor de Van Linschotenstraat.
Verder is voor deze sector de relatie met Brainport relevant en wordt ingezet op het aanpakken van het probleem dat de beperkte instroom in het techniekonderwijs ervoor dreigt te zorgen dat het technische bedrijfsleven op termijn over onvoldoende arbeidskrachten beschikt.

Commerciële dienstverlening
Er worden geen acties ondernomen die specifiek gericht zijn op de sector commerciële dienstverlening. Er wordt niet voor gekozen om in te zetten op de zorgsector, omdat dit mogelijk de vergrijzing versterkt. Verder wordt geconstateerd dat gegeven de huidige leegstand en een verwachte blijvend lagere behoefte in de kantorenmarkt, het niet zinvol is om in te zetten op meer ruimte voor kantoren.

Vrijetijdssector
Primair worden beleidskeuzen voor bijvoorbeeld horeca en toerisme & recreatie gemaakt in de gelijknamige beleidskaders. Gezien het belang van deze sector voor de lokale economie, wordt in voorliggend beleidskader de noodzaak van een goed vestigingsklimaat en ruimte voor ondernemerschap voor deze vorm van bedrijvigheid onderstreept. Voor deze sector wordt ingezet op groei. Dit is mede ingegeven door het feit dat de aanwezige bedrijvigheid in deze sector elkaar kan versterken en dat het kan bijdragen aan het behoud van de bovenlokale functie van Valkenswaard op het gebied van detailhandel en horeca. Dit zijn onderdelen van een goed lokaal voorzieningenniveau.

Agrarische sector
Voor deze sector vindt een verschuiving plaats van de primaire voedselproductie naar een toenemend belang van duurzame energieproductie, agrarisch natuurbeheer en verbrede landbouw, dat ook in het Landschapsontwikkelingsplan 2012 nader zal worden belicht. Het bieden van mogelijkheden voor verbreding naar nevenactiviteiten op het gebied van toerisme & recreatie is daarbij in het bijzonder een kans.

2 Inleiding

Economie is een zeer dynamisch beleidsterrein, waarop zich de afgelopen jaren een aantal belangrijke en grote ontwikkelingen hebben voorgedaan. Zo was er in 2008 en 2009 de crisis op de internationale financiële markten, die grote invloed had op de gehele economie en zorgde voor een krimp van de economie die in Nederland in decennia niet was vertoond. Het was een periode met reddingsoperaties bij toonaangevende banken zoals ABN AMRO en crisismaatregelen zoals de Deeltijd-WW.

Hoewel nadien de economie zich enigszins herstelde, is de Nederlandse economie inmiddels weer in een recessie beland en zijn de toekomstverwachtingen onzeker. Dit blijkt uit de nog steeds voortdurende onrust over staatsschulden van Zuid-Europese Eurolanden, lage beurskoersen en mogelijke kortingen op de pensioenen. Tevens worden diverse overheden in binnen- en buitenland, en zo ook de gemeente Valkenswaard, inmiddels geconfronteerd met fikse bezuinigingsopgaven.

Hoewel voornoemde problemen de berichtgeving in de media domineren, hebben zich ook andere belangwekkende ontwikkelingen voorgedaan. En vaak dichter bij Valkenswaard. Zo staat de regio Zuidoost-Brabant als Brainport sterk op de kaart als een zeer belangrijke, krachtige regio voor de Nederlandse economie. De uitverkiezing als slimste regio van de wereld is een mooie blijk van erkenning daarvan.

Hoewel de economische crisis niet aan Valkenswaard is voorbijgegaan, zijn ook hier belangrijke positieve ontwikkelingen in gang gezet. Er is gestart met de herstructurering van Schaapsloop 1 om het vestigingsklimaat op Valkenswaards grootste bedrijventerrein te verbeteren. Met Veelzijdig Valkenswaard is een toeristisch-recreatieve huisstijl geïmplementeerd. Het betreft hier acties die benoemd zijn in het sociaal-economische actieprogramma. Tevens is er de Toekomstvisie die richting geeft aan de toekomstige ontwikkeling van Valkenswaard. Werken en vrije tijd zijn hierin zeer belangrijke thema's. Vrije tijd is hierbij voor een belangrijk deel gericht op de economische waarde van de vrijetijdssector. Tevens wordt in de Toekomstvisie bewust gekozen voor het richten van de blik op Brainport. Kortom, het belang van economische ontwikkeling voor de toekomst van Valkenswaard is recent al onderstreept.

Deze en andere ontwikkelingen vragen om een nieuw geactualiseerd economisch beleidskader, waarbij de Toekomstvisie daar waar mogelijk als leidraad fungeert. Een beleidskader dat vanuit de lokale situatie inspeelt op kansen en bedreigingen die zich voor de lokale economie voordoen. Voorliggend beleidskader maakt duidelijk waar de gemeente Valkenswaard op het beleidsterrein economie de komende jaren voor staat.

Voorliggend beleidsdocument is tot stand gekomen op basis van harde economische indicatoren, maar ook op basis van advies van de stuurgroep economische zaken en opgedane ervaringen tijdens contacten met lokale ondernemers en regionale partners. Bovendien is getracht economisch beleid te bezien in de samenhang met andere relevante beleidsterreinen zoals toerisme & recreatie. Dit alles teneinde te komen tot een economisch beleidskader dat de positie van Valkenswaard als gemeente om te werken en ondernemen versterkt.

3 Leeswijzer

In voorliggend beleidskader wordt in hoofdstuk 4 middels een SWOT-analyse de stand van zaken van de Valkenswaardse economie weergegeven. Vervolgens zijn in hoofdstuk 5 ambities geformuleerd en worden de speerpunten uit de SWOT-analyse benoemd. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 uiteengezet waar de verantwoordelijkheden van de gemeente wel en niet liggen.
In de hoofdstukken 7 en 8 zijn de speerpunten en ambities geconcretiseerd. Hierbij worden in hoofdstuk 7 enkele beleidskeuzen gemaakt, welke in meer of mindere mate van belang zijn voor alle sectoren van de Valkenswaardse economie. Vervolgens wordt in hoofdstuk 8 ingegaan op het ontwikkelingsperspectief van de diverse relevante sectoren. Tenslotte worden in de drie bijlagen relevant cijfermateriaal gepresenteerd.

4 Valkenswaardse economie

De gemeente Valkenswaard heeft in 2010 een sociaal-economische barometer opgesteld. Deze komt voort uit de behoefte om een beter inzicht te krijgen in het economisch functioneren van de gemeente Valkenswaard. In deze rapportage worden belangrijke sociaal-economische gegevens gepresenteerd in de vorm van een benchmark met regiogemeenten. Het gaan dan om bijvoorbeeld ontwikkelingen op het vlak van arbeidsmarkt, de economische structuur en bedrijventerreinen. De belangrijkste bevindingen van de sociaal-economische barometer 2010 worden samen met enkele andere relevante factoren en ontwikkelingen weergegeven in onderstaande SWOT-analyse. De belangrijkste cijfers, inclusief duiding, zijn in de bijlagen bijgevoegd.

SWOT-analyse Valkenswaardse economie

Sterk	**Zwak**
Gemengde economische structuur Substantiële werkgelegenheidsfunctie Onderdeel welvarende en economisch sterke regio Veel MKB-ondernemers Veel startende ondernemers Sterke lokale binding ondernemers Bovenlokale functie centrum (horeca en detailhandel)	Relatief hoge structurele werkloosheid Vergrijsde beroepsbevolking Bereikbaarheid
Kansen	**Bedreigingen**
Herstructurering Schaapsloop 1 Vrijetijdssector Brainport Startersbeleid	Demografie (krimp, vergrijzing en ontgroening) Ontbreken uitgeefbare bedrijfsgronden Afnemende centrumfunctie Sterk conjunctuurgevoelige regio Onzekerheid macro-economische ontwikkeling Lange termijn krapte op arbeidsmarkt

Voorliggend beleidskader tracht in te spelen op de aanwezige kansen en te anticiperen op de bestaande bedreigingen. Hoewel de in de SWOT-analyse benoemde factoren allen relevant zijn voor de economische ontwikkeling van Valkenswaard, wordt niet op al deze factoren in dit beleidskader nader ingegaan. Immers bepaalde onderdelen zijn niet primair een economische aangelegenheid (bijvoorbeeld bereikbaarheid) of vanuit Valkenswaard nauwelijks te beïnvloeden (bijvoorbeeld de macro-economische ontwikkeling). Dat niet alle factoren (in gelijke mate) beïnvloedbaar zijn door de gemeente Valkenswaard wordt in hoofdstuk 6 verder toegelicht. In dat hoofdstuk wordt specifieker ingegaan op de rol van de gemeente.

5 Ambitieniveau

Kenmerkend voor de lokale economie is de sterke afhankelijkheid van bovenlokale ontwikkelingen. Dit impliceert dat de gemeente slechts in beperkte mate de lokale economische ontwikkeling kan bevorderen. De beleidskeuzen in deze nota zijn daarom ook voornamelijk gericht op voor de gemeente beïnvloedbare factoren. In voorliggend document worden daarbij strategische keuzen gemaakt uit beleidsaccenten en ontwikkelingsrichtingen. Beleidskeuzen die bijdragen aan het realiseren van de volgende twee ambities:

- Een lage werkloosheid;
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor het bedrijfsleven.

5.1 Speerpunten

Deze twee ambities zijn vrij algemeen van aard en naar aller waarschijnlijkheid ook voor toekomstige beleidskaders nog actueel. Kenmerkend voor de termijn van voorliggend beleidskader is, dat om voornoemde ambities te realiseren, voornamelijk wordt ingezet op vier speerpunten. Deze speerpunten sluiten aan bij de in het vorige hoofdstuk gesignaleerde kansen.

Herstructurering
De reeds gestarte herstructurering van Schaapsloop 1 is een belangrijke kans om concrete verbeteringen in het vestigingsklimaat van Valkenswaards grootste bedrijventerrein te realiseren.

Brainport
De regio Zuidoost-Brabant, waar Valkenswaard onderdeel van is, staat bekend als de Brainportregio. Het versterken van de verwevenheid van het lokale bedrijfsleven en de gemeente met Brainport is een belangrijke economische kans en onderdeel van de Toekomstvisie.

Startersbeleid
Cijfers wijzen uit dat Valkenswaard relatief veel startende ondernemers kent. Startende ondernemers zijn van belang voor de vitaliteit van de economie. Daarom wordt ingezet op het opstellen van een startersbeleid om deze kracht van de Valkenswaardse economie verder te versterken.

Vrijetijdseconomie
Zoals ook in de Toekomstvisie wordt gesteld, is deze sector een belangrijke kracht van de Valkenswaardse economie. Voor deze sector wordt derhalve ingezet op groei. Bovendien zijn een vitale horeca en detailhandel belangrijk voor het behoud van de bovenlokale functie van Valkenswaard.

Naast de inzet op deze speerpunten worden in dit beleidskader diverse vragen beantwoord. Vragen zoals:

- Welke ontwikkelingsrichtingen zijn voor de diverse sectoren gewenst?
- Op welke wijze wordt het vestigingsklimaat verbeterd?

Daarnaast wordt aandacht besteed aan wat van de gemeente en externe partners (andere overheden, ondernemend Valkenswaard of andere private en publieke instanties) verwacht kan/mag worden.

5.2 Looptijd & actieprogramma

Het economisch beleidskader heeft een looptijd van 4 jaar. Economische ontwikkeling is dermate dynamisch en wordt sterk beïnvloed door externe factoren, waardoor deze looptijd maximaal is. Het

economisch beleidskader is richtinggevend van karakter. Voorliggend beleidskader wordt middels economische actieprogramma's geconcretiseerd. In de economische actieprogramma's worden concrete projecten en activiteiten benoemd. Hierin komen de speerpunten voor de korte termijn te staan. Economische actieprogramma's hebben derhalve een kortere looptijd dan het economisch beleidskader. Vanzelfsprekend zal hierbij oog zijn voor hetgeen uit vorige actieprogramma’s reeds in gang is gezet en aandacht blijft behoeven. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de herstructurering van Schaapsloop 1 en de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU).

6 Krachtenveldanalyse

Het is reeds eerder gesteld. De ambities van de gemeente Valkenswaard op het gebied van economische zaken zijn gericht op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven en een lage werkloosheid.
Om hieraan handen en voeten te geven, is inzicht nodig in op welke wijze de gemeente Valkenswaard en haar partners een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van voornoemde ambities.

6.1 Verhouding bedrijfsleven en overheid

Het bedrijfsleven is de motor van de economie. Werkgelegenheid en (materiële) welvaart worden in een economie, waarvan de vrije markt een belangrijk onderdeel vormt, immers primair gecreëerd door het bedrijfsleven. Dit impliceert dat het reilen en zeilen van het bedrijfsleven ook een belangrijke bepalende factor is voor het functioneren van de (lokale) economie.
Concreet betekent dit dat de kracht van de Valkenswaardse economie sterk wordt bepaald door de individuele bedrijfseconomische keuzes van lokale ondernemers. Het is immers de ondernemer die ervoor kiest om al dan niet een bedrijf over te nemen of uit te breiden, te investeren in productiemiddelen, te innoveren, een gericht personeelsbeleid te voeren, duurzaam te produceren, te netwerken, etc. Al deze keuzes bepalen in belangrijke mate de concurrentiekracht van individuele ondernemingen. De mate waarin Valkenswaardse ondernemers hierbij de juiste keuzes maken, bepaalt in grote mate of het lokale bedrijfsleven op de lange termijn floreert en dus hoe de lokale economie ervoor staat.
De verantwoordelijkheid voor deze bedrijfseconomische keuzes moet zoveel mogelijk worden overgelaten aan individuele ondernemers. Ondernemers kennen immers zelf het best hun eigen bedrijf en weten welke kansen zich op de markt voordoen. En daar waar dat niet het geval is, is het primair de eigen verantwoordelijkheid van ondernemers om zich deze kennis te verwerven.
Voorgaande heeft twee belangrijke implicaties voor het gemeentelijk economisch beleid. Ten eerste illustreert het de beperkte mogelijkheden voor overheden in het algemeen en de gemeente Valkenswaard in het bijzonder, om de economische ontwikkeling (volledig) te sturen. Het bedrijfsleven speelt immers een cruciale rol.
Ten tweede wordt duidelijk dat de lokale economie erbij gebaat is dat de lokale ondernemers de juiste bedrijfseconomische keuzes kunnen maken. Een rol van de gemeente Valkenswaard is hierbij om ervoor te zorgen dat de ondernemer deze keuzes kan maken binnen een gunstig vestigingsklimaat. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat zorgt er bovendien voor dat ondernemers voor Valkenswaard kiezen als vestigingslocatie.
Voor het verzorgen van een gunstig vestigingsklimaat speelt de gemeente wel een cruciale rol. Vestigingsklimaat is bovendien een breed begrip. Het gaat hierbij over onder andere voorlichting, infrastructuur, het stimuleren van initiatieven en de wijze waarop invulling wordt gegeven aan relaties met onderwijs en andere overheden.
Een vestigingsklimaat dat overigens breder is dan dat van de gemeente Valkenswaard. Zo is een belangrijke onderscheidende kracht van het lokale vestigingsklimaat dat het onderdeel is van de krachtige Brainportregio. Eens te meer een reden om bij economische ontwikkeling voldoende oog te hebben voor de regionale context waarin Valkenswaard zich bevindt.

6.2 Gemeentelijke rol

In voorgaande paragraaf is toegelicht waarom de rol van de overheid in het algemeen en van de gemeente in het bijzonder, bij economische ontwikkeling beperkt is. De gemeente heeft echter wel degelijk een belangrijke rol. Daarom wordt in deze paragraaf zo scherp mogelijk aangegeven welke factoren wel en niet door de gemeente beïnvloedbaar zijn, zodat een duidelijk inzicht ontstaat van op welke terreinen van de gemeente wel of geen inspanningen verwacht mogen worden.

Onderstaand worden diverse factoren aangestipt:

- *Macro- economische ontwikkelingen:* Voor de lokale economie kunnen ontwikkelingen op macro-niveau, zoals conjuncturele ontwikkelingen, globalisering, handelsbarrières, etc. van grote invloed zijn. Deze ontwikkelingen vanuit Valkenswaard beïnvloeden is echter onmogelijk.
  Rol gemeente: zij kan deze ontwikkelingen slechts waarnemen en de invloed ervan meenemen in lokaal beleid en voorlichting.

- *Infrastructuur:* voor ondernemers is een infrastructuur die zorgt voor een goede bereikbaarheid een belangrijke voorziening. Afhankelijk van de bedrijfsactiviteiten is het belangrijk dat bezoekers, goederen en diensten op een efficiënte manier van en naar het bedrijfspand kunnen komen. Het gaat bij infrastructuur echter beslist niet alleen om wegen, maar ook om nutsvoorzieningen en met het oog op de toekomst steeds meer om ICT-infrastructuur. Infrastructuur is een voorbeeld van een belangrijk collectief goed.
  Rol gemeente: zij heeft een belangrijke verantwoordelijkheid bij de aanleg en onderhoud van lokale infrastructuur en speelt een rol in netwerken ten behoeve van bovenlokale infrastructuur. Daarnaast kan zij privaat initiatief stimuleren.

- *Wet- en regelgeving:* de vrijheid van ondernemerschap wordt beperkt en gereguleerd door, door overheidsinstanties opgestelde wet- en regelgeving, variërend van belastingen tot vergunningsvoorwaarden.
  Rol gemeente: een deel van de wet- en regelgeving wordt bepaald en uitgevoerd door de gemeente. Ondernemers mogen van de gemeente verwachten dat gemeentelijke wet- en regelgeving vrij ondernemerschap niet onnodig beperkt en dat zij op klantvriendelijke wijze worden behandeld. Als faciliterende gemeente is het van belang om voldoende oog te hebben voor economische belangen en in te zetten op korte doorlooptijden.

- *Kenniseconomie:* het belang van innovatie voor de toekomst van de Nederlandse economie wordt breed onderkend en is ook van belang voor lokale Valkenswaardse ondernemers. Innovatie is een primaire verantwoordelijkheid van individuele ondernemers. Zij zijn immers verantwoordelijk voor de kwaliteit van de eigen producten en diensten. Echter, de overheid heeft een taak bij het creëren van een gunstig klimaat om in te innoveren. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de bescherming van innovaties d.m.v. patenten en de kwaliteit van (semi-) publieke onderwijs- en onderzoeksinstellingen.
  Rol gemeente: zij kan bijdragen aan het versterken van de kenniseconomie. Primair heeft de gemeente een duidelijke taak op het gebied van onderwijs. Goede onderwijsvoorzieningen met opleidingen die aansluiten bij de behoeften van het bedrijfsleven zijn van grote meerwaarde voor de lokale kenniseconomie. Ook kan de gemeente bijdragen aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat dat het mogelijk maakt om kenniswerkers voor Valkenswaardse bedrijven te behouden en aan te trekken.
  Tenslotte maakt Valkenswaard onderdeel uit van de technologische topregio Zuidoost-Brabant, verenigd in SRE en Brainport. Door actieve participatie in deze netwerken, met oog voor de belangen van het lokale bedrijfsleven, kan de gemeente een bijdrage leveren aan de regionale kenniseconomie. Ook door het lokale bedrijfsleven de weg te wijzen naar de juiste instanties, kan de kenniseconomie worden gestimuleerd.

- *Ruimte voor vestiging*: voor ondernemers is het belang om op een passende locatie gevestigd te zijn. De vestigingsplaatskeuze is primair de verantwoordelijkheid van de individuele ondernemer. Echter, deze keuze wordt door overheden sterk beïnvloed. En het is een gemeentelijk belang dat ondernemers voor Valkenswaard kiezen.

Rol gemeente: vanuit het beleidsterrein ruimtelijke ordening wordt ruimtelijke ontwikkeling gereguleerd. Dit legt restricties op aan de mate van keuzevrijheid voor de locaties van bedrijven.
Economische belangen worden meegewogen bij het maken van keuzes in de ruimtelijke ordening. Ook kunnen bij de uitgifte voor bedrijfsgrond keuzes worden gemaakt, teneinde de lokale economie en werkgelegenheid te versterken.

- *Arbeidsmarkt:* voor ondernemers is het belangrijk om over voldoende geschikt personeel te beschikken. In beginsel bepalen ondernemers hun eigen koers inzake het door hen gevoerde personeelsbeleid. Ook wordt van de beroepsbevolking verwacht dat zij, daar waar mogelijk, zelf initiatief neemt om in een eigen inkomen te voorzien.
  Rol gemeente: zij heeft een taak bij het bestrijden van het zowel economische als sociale vraagstuk werkloosheid. Deels richt dit beleid zich op de aanbodkant van de arbeidsmarkt. Het gaat dan om activering en bemiddeling van werkzoekenden door het Samenwerkingsverband Werk & inkomen en gerichte scholing vanuit het beleidsterrein onderwijs. Ook voor de vraagkant van de arbeidsmarkt kan de gemeente een rol spelen. Zo kan in samenwerking met partners het vestigingsklimaat worden verbeterd en kunnen afspraken worden gemaakt met werkgevers over bijvoorbeeld het bieden van kansen zoals stageplaatsen.

- *Veiligheid:* voor ondernemers en medewerkers is een veilige werkomgeving van belang. Dit is, afhankelijk van het soort veiligheid (werkomstandigheden, overlast, brandveiligheid, misdaad, etc.) een gedeelde verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven, gemeente en instanties zoals politie en brandweer.
  Rol gemeente: zij heeft op het gebied van veiligheid zowel enkele wettelijke taken als eigen beleidsruimte om voor een veilig ondernemers- en werkklimaat te zorgen.

- *Samenleving:* demografische en maatschappelijke ontwikkelingen bepalen mede of Valkenswaard een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven is.
  Rol gemeente: zij kan de bevolkingssamenstelling op de middellange en lange termijn deels beïnvloeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aantrekken van jongeren en/of het bevorderen van onderwijsvormen, die specifiek zijn afgestemd op de behoeften van Valkenswaardse ondernemers. Ook het beleid op het terrein van onder andere wonen en het aanwezige voorzieningenniveau spelen hierbij een belangrijke rol.

- *Ondernemersgedrag:* ondernemers weten, zoals reeds eerder gesteld, zelf doorgaans het beste wat goed is voor hun bedrijf. Zij zijn dan ook primair verantwoordelijk voor hun onderneming.
  Rol gemeente: zij kan ondersteuning bieden aan ondernemers (begeleiden van contacten met andere ondernemers of overheidsinstanties) of het stimuleren van bepaalde vormen van ondernemersgedrag (oog voor belang duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen) en bevorderen van het starten van ondernemingen. Pro-actief informeren en het participeren in netwerken zijn daarbij belangrijke middelen.

- *Beeldvorming:* gebiedspromotie is steeds belangrijker in de (inter)nationale en regionale concurrentieslag om het aantrekken en behouden van ondernemingen en gekwalificeerde werknemers.
  Rol gemeente: positieve beeldvorming kan daaraan bijdragen en hierbij is nadrukkelijk een rol weggelegd voor de gemeente. Zo draagt de gemeente met de Toekomstvisie een toekomstbeeld uit waarin partners zich kunnen herkennen en bij kunnen aansluiten. Ook het uitdragen van een toeristisch-recreatieve huisstijl, is een voorbeeld van hoe dit voor een specifieke bedrijfstak kan worden vormgegeven.

7 Algemene beleidskeuzen

Uit voorgaand hoofdstuk blijkt duidelijk dat de gemeente een rol van betekenis speelt voor de lokale economie. Voor het beleidsterrein economische zaken zijn de volgende richtinggevende keuzes gemaakt voor vijf belangrijke aandachtsgebieden, teneinde het vestigingsklimaat te verbeteren en werkloosheid tegen te gaan. Ook de speerpunten startersbeleid en Brainport worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

7.1 Netwerkeconomie

Mensen zijn mobieler geworden. Internet is niet meer weg te denken als (grensoverschrijdend) communicatiemiddel. Europese markten raken steeds verder geïntegreerd. Arbeidsmarkten zijn flexibeler en internationaler geworden. Door de sterk opkomende economieën van onder andere China, India, Brazilië en Oost-Europese landen neemt concurrentie mondiaal steeds verder toe.
Dit is slechts een greep uit de ontwikkelingen die ervoor zorgen dat voor economische ontwikkeling de blik niet naar binnen gericht mag zijn. Dit geldt zowel voor ondernemers, kennisinstellingen als overheden. Daarbij geldt vanzelfsprekend wel dat de scope van bijvoorbeeld de rijksoverheid en multinationals een andere is dan die van de gemeente Valkenswaard of een MKB-ondernemer.
Echter, om in te kunnen spelen op de zich voordoende ontwikkelingen, is het noodzakelijk dat overheden en ondernemers actief naar buiten treden. De hedendaagse economie krijgt steeds meer kenmerken van een flexibele netwerkeconomie. Flexibel omdat deze niet louter gericht is op het continueren van bestaande vormen van samenwerking, maar tevens nadrukkelijk kijkt naar het aangaan van nieuwe (tijdelijke) relaties.
Door actieve participatie binnen deze flexibele netwerkeconomie kan de gemeente Valkenswaard een positieve bijdrage leveren aan de lokale economie. Dit heeft meerwaarde doordat:

- Kennis van partners kan worden benut voor een kwaliteitsverbetering van de gemeentelijke beleidsvorming en dienstverlening.
- Door te kiezen voor een faciliterende en initiërende rol bij het versterken van de samenwerking tussen ondernemers onderling en in relatie tot de gemeente, de slagingskansen van initiatieven die verder reiken dan het belang van de individuele ondernemer worden vergroot.
- Ondernemers in contact kunnen worden gebracht met partners die hen verder helpen bij een succesvolle bedrijfsvoering.

7.2 Brainport

Reeds in de Toekomstvisie is gesignaleerd dat Brainport binnen het netwerk van Valkenswaard een bijzondere positie inneemt. Zoals de naam Brainport al impliceert, speelt kennis een belangrijke rol voor het economische profiel van Zuidoost-Brabant. Daarnaast kennen we als Valkenswaard Brainport (Development) van de exploitatie van bedrijfsverzamelgebouw Delta en gerichte bedrijfseconomische ondersteuning.
Om het Valkenswaardse bedrijfsleven een rol in de op kennis georiënteerde economie te laten spelen, is de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt een cruciale factor. Om dit te bevorderen zal de gemeente Valkenswaard actief de samenwerking zoeken met partners binnen de triple helix (overheid-kennisinstellingen-bedrijfsleven). Ook biedt Brainport kansen voor het behouden voor met name industriële bedrijvigheid. Voor veel Valkenswaardse industriële bedrijven zijn in de Brainportregio gevestigde bedrijven als ASML belangrijke afnemers. Naast aan de kenniseconomie gelieerde kansen, opent Brainport deuren voor andere ontwikkelingen. Zoals benoemd in paragraaf 8.3, ligt er ook een duidelijke link met de vrijetijdssector.
Het richten van de blik op Brainport betekent overigens niet dat Valkenswaard met de rug richting de Belgische zuiderburen staat. De Brainportregio kijkt namelijk met bijvoorbeeld ELAt (Eindhoven-Leuven-Aachen triangle) ook verder dan Zuidoost-Brabant. Ook het bedrijfsleven opereert buiten de landsgrenzen. Bovendien kan grensoverschrijdende samenwerking een middel zijn om bijvoorbeeld

bedrijven uit de vrijetijdssector te helpen Belgische afzetmarkten beter te benutten. Een verdere uitwerking van het initiatief om samen te werken binnen het vanuit toerisme & recreatie ontstane project Groote Heide (met Cranendonck, Heeze-Leende, Neerpelt en Hamont-Achel) als proeftuin van de Brainportregio, is een concreet voorbeeld dat daaraan kan bijdragen.

Specifieke aandachtpunten in relatie tot Brainport zijn dus:
- De relatie overheid-kennisinstellingen-bedrijfsleven
- Belang voor industriële bedrijvigheid (rol toeleverancier)
- De link met de vrijetijdssector
- Grensoverschrijdende samenwerking, waarbij Groote Heide een kansrijk initiatief is

7.3 Gemeentelijke dienstverlening

Ondernemers zijn voor bepaalde zaken afhankelijk van de gemeente.

Ruimte bieden aan ondernemerschap
Zo heeft de gemeente bijvoorbeeld een wettelijke taak bij bepaalde vergunningen. Ondernemers zijn erbij gebaat dat wet- en regelgeving de vrijheid van een ondernemer zo weinig mogelijk beperkt en de daarbij behorende procedures korte doorlooptijden hebben. Het blijft immer zaak om beperkende wet- en regelgeving en de daarbij behorende procedures te toetsen op nut en noodzaak.

Integraliteit
Daarnaast mag van de gemeente een integrale manier van werken worden verwacht. Voor de klant, in deze de ondernemer, is er immers ook maar één gemeente Valkenswaard. Concreet hierbij past een intensivering van de samenwerking tussen Economische Zaken, onderwijs en het Samenwerkingsverband Werk & Inkomen (SWI). Deze zijn immers (deels) op de arbeidsmarkt gericht en dus economisch van belang. Concreet kan dit leiden tot het initiëren van bijvoorbeeld projecten die erop gericht zijn om het lokale arbeidsaanbod beter te laten aansluiten bij de vraag vanuit het bedrijfsleven. Zo kan werkloosheid wordt voorkomen en bestreden. Er is reeds gestart met het versterken van de onderlinge samenwerking. De wijze waarop hiermee wordt verder gegaan zal in 2012 concreet moeten worden afgesproken.

7.4 Ondersteuning bedrijfsleven

De gemeente ondersteunt individuele ondernemers niet financieel. Wel kan de gemeente ondernemers andere vormen van ondersteuning bieden.

Wegwijs maken van ondernemers
De gemeente kent de weg naar de vele instanties die ondernemers kunnen ondersteunen bij hun bedrijfsvoering. Het gaat dan bijvoorbeeld om subsidieregelingen, arbeidsmarktvraagstukken en instanties die ondernemers met bedrijfseconomisch advies ter zijde kunnen staan. De gemeente is voor veel ondernemers toch het eerste aanspreekpunt van de overheid. Dit geldt met name voor MKB'ers en starters. Zij kennen de weg naar de diverse loketten minder goed dan grote ondernemingen. En juist starters en MKB'ers kent Valkenswaard relatief veel. Het ambtelijke cluster economische zaken speelt hierbij een cruciale rol. Het fungeert als spin in het web tussen bedrijfsleven en instanties.

Projecten ter versterking vestigingsklimaat
Het financieel ondersteunen van projecten die zich niet richten op individuele ondernemers, maar wel op overkoepelende initiatieven zoals het verbeteren van het vestigingsklimaat is wel mogelijk. Dit gebeurt in de praktijk ook met concrete projecten zoals de herstructurering van Schaapsloop 1 en

de implementatie van de toeristisch-recreatieve huisstijl Veelzijdig Valkenswaard. De gemeente Valkenswaard is voornemens deze rol actief te blijven vervullen.

Gedeelde verantwoordelijkheid
Tegelijkertijd dragen ondernemers ook een verantwoordelijkheid bij het tot stand komen van overkoepelende initiatieven. De ervaring leert dat het verkrijgen van private cofinanciering regelmatig problematisch is door free rider gedrag door een substantieel aantal ondernemers. Het is dan ook een gezamenlijke uitdaging voor gemeente en bedrijfsleven om een effectievere financieringsstructuur op te zetten voor projecten die een sector, gebied (bijvoorbeeld het centrum) of het gehele ondernemersklimaat ten goede komen. Draagvlak en communicatie zijn daarbij belangrijke aandachtspunten.

7.5 Startende ondernemers

Zoals uit bijlage 2.3 blijkt, onderscheidt Valkenswaard zich van haar buurgemeenten wanneer gekeken wordt naar het aantal startende ondernemers. Voor de vitaliteit van een economie is het van belang dat er continu nieuwe ondernemingen worden gestart. Startende ondernemers zijn tevens de werkgevers van morgen en daarom van groot belang voor het realiseren van de ambitie om een lage werkloosheid te hebben.
Valkenswaard beschikt met bedrijfsverzamelgebouw Delta over een uitstekende faciliteit voor startende ondernemers. Delta biedt naast bedrijfshuisvesting startende ondernemers diverse andere vormen van bedrijfseconomische ondersteuning. Het voor Valkenswaard behouden van een dergelijke faciliteit is van belang voor het bieden van ruimte aan startende ondernemers.
Daarnaast wil de gemeente Valkenswaard starters de ruimte (blijven) bieden om onder voorwaarden beroep-aan-huis toe te staan. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om commerciële dienstverleners die een kleine adviespraktijk starten. Op deze manier blijft het starten van een dergelijk bedrijf laagdrempelig.

Startersbeleid
Gelet op het belang van starters voor de lokale economie en het gegeven dat Valkenswaard hierop al relatief goed scoort, zijn reden om deze kracht verder te versterken door een gericht startersbeleid te ontwikkelen. Hiervoor zal bijvoorbeeld nader geïnventariseerd moeten worden welk soort ondernemers in Valkenswaard een onderneming start en hoe zij zich ontwikkelen. Vervolgens zal in kaart gebracht worden op welke gemeente startende ondernemers kan stimuleren en faciliteren. Kortom er volgt een analyse, waarna concrete doelstellingen worden geformuleerd. Waarbij het formuleren van doelstellingen gekoppeld kan worden aan prestaties in verhouding tot andere gemeenten. Dit omdat het aantal startende ondernemers bijvoorbeeld mede afhankelijk is van de conjuncturele ontwikkeling.

8 Ontwikkelingsperspectief per sector

Zoals in hoofdstuk 6 is geconstateerd, kan de gemeente op diverse terreinen bijdragen aan de economische ontwikkeling van Valkenswaard. In hoofdstuk 7 zijn enkele richtingevende beleidskeuzen geformuleerd, welke voor het totale bedrijfsleven in meer of mindere mate relevant zijn. Ook is daar op de speerpunten Brainport en startersbeleid ingegaan.
Naast algemene op het bedrijfsleven gerichte beleidskeuzen is sprake van een diversiteit aan sectoren binnen de Valkenswaardse economie dat vraagt om een gedifferentieerd beleid. In dit hoofdstuk wordt daarom afzonderlijk ingegaan op de diverse relevante sectoren, voor hen belangrijke ontwikkelingen en de daaruit voortvloeiende beleidskeuzen. Ook wordt nader ingegaan op de speerpunten vrijetijdssector en herstructurering. Tevens wordt de koppeling tussen Brainport en sectoren gelegd. Overigens wordt ondanks dat de vrijetijdseconomie een belangrijk speerpunt is, er niet voor gekozen om specifiek in te zetten op één sector. Een gemengde economische structuur maakt Valkenswaard minder kwetsbaar voor ontwikkelingen binnen bepaalde sectoren.
Wel wordt er bewust voor gekozen om voor de industriële bedrijvigheid de aandacht vooral te richten op het reeds in Valkenswaard gevestigde bedrijfsleven. Mede gelet op de ruimtelijke groeibeperkingen is het van belang om de reeds gevestigde ondernemers een goed vestigingsklimaat te blijven bieden in plaats van ondernemers van buiten Valkenswaard actief voor de gemeente te interesseren. Voor de vrijetijdssector geldt dit niet. Daar is groei van de bedrijvigheid juist wel gewenst, omdat deze vorm van ondernemerschap elkaar kan versterken en het bijdraagt aan het behoud van het voorzieningenniveau in Valkenswaard. Dit is in lijn met de in de Toekomstvisie ingezette koersrichting.

8.1 Industrie en bouwnijverheid

De industrie (inclusief groothandel) is één van de voor Valkenswaard belangrijkste sectoren in termen van werkgelegenheid. Wanneer het gaat om de gerealiseerde omzetten is het de belangrijkste sector. De bouwnijverheid is daarentegen in Valkenswaard relatief klein. Gelet op het feit dat juist deze sector sterk de invloed ervaart van de huidige economische onzekerheid, zal daar zeker op korte termijn waarschijnlijk geen verandering in komen.
Deze paragraaf richt zich op zowel de industrie (incl. groothandel) als de bouwnijverheid. De voornaamste reden daarvoor is dat het gemeentelijk beleid gericht op deze sectoren niet wezenlijk verschilt. Kenmerkend voor deze sectoren is dat de bedrijven voornamelijk op bedrijventerreinen gevestigd zijn. Voor deze sectoren is het dan ook specifiek van belang dat de gemeente inzet op het waarborgen van een goed vestigingsklimaat op de in Valkenswaard aanwezige bedrijventerreinen. Zoals reeds eerder gesteld gaat daarom de aandacht ook met name uit naar het reeds gevestigde bedrijfsleven en niet naar het aantrekken van ondernemers van buiten Valkenswaard.

Voor de industrie en bouwnijverheid worden drie topprioriteiten gesteld:
- Herstructurering Schaapsloop 1;
- Verbinding met Brainport;
- Versterken aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Bedrijventerreinen
Het grootste Valkenswaardse bedrijventerrein is Schaapsloop 1 en 2. Schaapsloop 2, ook wel bekend als Dragonder, is relatief nieuw en kent een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Schaapsloop 1 vertoont daarentegen duidelijk kenmerken van veroudering. Dit was voor de gemeente Valkenswaard, Vereniging Industrieel Contact Valkenswaard (VICV) en de NV Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) reden om de handen ineen te slaan en te starten met een traject om Schaapsloop 1 te herstructureren. Om ook op de lange termijn een gunstig vestigingsklimaat op Schaapsloop 1 te kunnen waarborgen, is het slagen van de herstructurering cruciaal. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat op Schaapsloop 1 is de beste waarborg voor het behouden en daar waar mogelijk

uitbreiden van de bedrijvigheid en werkgelegenheid in de industrie en bouwnijverheid. Vanzelfsprekend zal daar waar mogelijk de samenhang met Schaapsloop 2 worden gezocht. Concreet kan hierbij worden gedacht aan projecten die zich richten op de bewegwijzering en maatregelen ter bevordering van de veiligheid op het bedrijventerrein.
Om de kans van slagen van de herstructurering te vergroten, is het van belang dat voorlopig geen nieuwe bedrijventerreinen worden ontwikkeld die vestigingsmogelijkheden bieden voor vergelijkbare vormen van bedrijvigheid. De reden hiervoor is dat zonder de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein, op Schaapsloop 1 gevestigde bedrijven eerder geneigd zullen zijn daar gevestigd te blijven en te investeren. De relatief grote lokale verbondenheid van Valkenswaardse ondernemers draagt daar aan bij. Ook nieuwe bedrijven zullen zich in dit geval eerder op Schaapsloop 1 blijven vestigen. Dit is essentieel voor de vitaliteit van Schaapsloop 1.
Echter, het blijft belangrijk voor de economische ontwikkeling van Valkenswaard om ruimte te creëren voor ondernemerschap en werkgelegenheid in de betreffende sector. Het gaat daarbij met name om het kunnen voorzien in de behoefte van aan ruimte van reeds in Valkenswaard gevestigde bedrijven en startende industriële ondernemers. Het huidige gebrek aan uitgeefbare bedrijfsgronden is daarbij een beperking. Voor het realiseren van nieuwe bedrijfsgrond wordt primair ingezet op gronduitgifte naast De Vest in het kader van de herstructurering van bedrijventerrein Schaapsloop I. Uitbreiding kan Schaapsloop 1 een kwaliteitsimpuls geven, hetgeen ook de herstructurering beoogt. De mogelijkheden daarvoor, zullen in relatie tot de aanwezige natuurwaarden, op korte termijn worden onderzocht.
Gezien voorgaande, is de uitgifte van een nieuw bedrijventerrein Lage Heide gedurende de looptijd van dit beleidskader niet wenselijk. Op de langere termijn is een gefaseerde uitgifte van dit bedrijventerrein wel denkbaar, wanneer sprake is van een duidelijke lokale en/of regionale meerwaarde. Bij dit laatste gaat het bijvoorbeeld om het bieden aan ruimte voor hoogtechnologische bedrijvigheid, teneinde de regio als Brainport verder te versterken. Een nieuw bedrijventerrein Lage Heide mag echter nimmer het risico op een leegloop van Schaapsloop 1 en 2 met zich meebrengen. Evenmin mag in zodanige mate ruimte worden geboden aan detailhandel, dat het de leegstand in het kernwinkelgebied substantieel kan vergroten. Bovendien zijn bedrijventerreinen primair bedoeld voor functies die zich slechts daar kunnen vestigen. Het bieden van ruimte aan nieuwe bedrijfswoningen hoort daar niet bij.

Voor de komende jaren genieten de hiervoor geschetste ontwikkelingen voor met name Schaapsloop 1 grote prioriteit. Voor bedrijventerrein Van Linschotenstraat zal over enige tijd het toekomstperspectief worden onderzocht. Een reden om het toekomstperspectief na te gaan, is de ligging ten opzichte van de nieuwe woonwijk Lage Heide. De betrokkenheid van de in de Van Linschotenstraat gevestigde ondernemers is van belang bij het bepalen van een gedragen toekomstbeeld.
Het bedrijventerrein Den Dries heeft een andere functie, gezien de meer dienstverlenende bedrijven die daar gevestigd zijn en het moderne karakter van het terrein. De toekomst van het kleine bedrijventerrein Dommelen, ook wel bekend als Goudenrijderhof, is sterk verbonden met de brouwerij van Dommelsch. Voor dit bedrijventerrein worden in dit beleidskader geen nieuwe keuzes gemaakt.

Brainportregio
Daarnaast is het voor het lokale industriële bedrijfsleven een zeer belangrijk gegeven dat Valkenswaard is gelegen in de regio Zuidoost-Brabant, economisch ook wel bekend onder de naam Brainport. Deze regio staat wereldwijd zeer hoog aangeschreven omwille van haar op technologie georiënteerde bedrijfsleven. Tevens is Brainport Zuidoost-Brabant na de Randstad de belangrijkste economische motor van Nederland. Ook een toenemende belangstelling voor grensoverschrijdende samenwerking binnen met name ELAt (Eindhoven-Leuven-Aken triangle) biedt kansen voor verdere economische groei.

Dit biedt volop kansen voor de Valkenswaardse economie. Kansen voor zowel het meer industriële bedrijfsleven als voor de vrijetijdssector (zie 8.3). In de praktijk blijkt dat de meeste toonaangevende bedrijven uit de regio (Philips, DAF, ASML, etc.) en nieuwe zeer hoogwaardig technologische bedrijven zich bij voorkeur vestigen in Eindhoven of direct aangrenzende gemeenten. Dit komt door diverse factoren, zoals een voorkeur voor vestiging bij soortgelijke reeds gevestigde bedrijven, bereikbaarheid, historie, prestige van vestigingsplaats (geldt met name voor Eindhoven) en de nabijheid van kennisinstellingen. Het is voor Valkenswaard moeilijk realiseerbaar om een vergelijkbare positie te verwerven.
Dit is ook niet nodig om Brainport toch van grote meerwaarde voor de lokale industrie te laten zijn. Door te zorgen voor kwalitatief goede bedrijventerreinen kan Valkenswaard een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn en blijven voor bedrijven die vaak als toeleverancier een belangrijke rol spelen in het succes van Brainport. Immers alleen ASML en de High Tech Campus maken Brainport niet tot een economisch succes. De aanwezigheid van kennisinstellingen, gekwalificeerd personeel, een strategische ligging en zeker ook de aanwezigheid van toeleveranciers maken Zuidoost-Brabant tot een Brainport van internationale allure.
Naast toeleveranciers beschikt Valkenswaard met VDL over één van de grotere Europese busbouwers. De aanwezigheid van een dergelijk toonaangevend bedrijf biedt mogelijk kansen voor een verdere ontwikkeling van automotive in Valkenswaard. Zeker gelet op het feit dat in Zuidoost-Brabant reeds een High-Tech Automotive Campus is gevestigd. De gemeente Valkenswaard kan bijvoorbeeld door partijen samen te brengen een en ander versterken.

Onderwijs-arbeidsmarkt
Door vergrijzing van de beroepsbevolking vindt de komende jaren een grote uitstroom van gekwalificeerde en ervaren vakmensen plaats. Dit is voor zowel gemeente als bedrijfsleven een belangrijk punt van zorg. Dit geldt in het bijzonder voor het industriële bedrijfsleven, aangezien de belangstelling voor technisch onderwijs al jaren onder druk staat. Het beter zichtbaar maken van wat werken bij een technisch bedrijf in de praktijk betekent, is een kans om de belangstelling voor technisch onderwijs te vergroten. De perceptie is namelijk dat het beeld wat ouders en kinderen van hebben van werken in de techniek negatief is en niet meer aansluit bij de wijze waarop tegenwoordig gewerkt wordt. Omdat leerlingen al in een vroeg stadium keuzes moeten maken, is het van belang dat deze kennismaking met de praktijk al op jonge leeftijd plaatsvindt. Ook zal bezien moeten worden op welke wijze de ouders hierbij betrokken kunnen worden.
In overleg met onderwijs(instellingen), regionale partners en het lokale bedrijfsleven zullen daar waar mogelijk initiatieven worden ontplooid, teneinde op deze problematiek in te spelen.

8.2 Dienstverleners

De dienstverlenende bedrijvigheid bestaat uit commerciële en niet-commerciële dienstverlening. Niet-commerciële dienstverlening, zoals een groot deel van de zorgsector, behoort slechts in geringe mate tot het domein van economische zaken. Vandaar dat daar in deze paragraaf niet verder op wordt ingegaan.

De commerciële dienstverlening zorgt in Valkenswaard voor een substantieel deel van de werkgelegenheid en draagt daarmee bij aan de veelzijdige structuur van de Valkenswaardse economie. Kenmerkend voor de commerciële dienstverlening is de heterogeniteit van de sector. Immers bedrijfsactiviteiten variërend van schoonmaken tot bankieren vallen daar allemaal onder.
Commerciële dienstverlening is een sector die sinds enige decennia in Nederland steeds meer aan belang wint. Voordeel van commerciële dienstverlening is bovendien dat het doorgaans relatief arbeidsintensieve werkprocessen betreft met veel werkgelegenheid per m^2. Bovendien zorgt deze vorm van bedrijvigheid voor relatief weinig overlast en veiligheidsrisico's.

Voor de (hoofd)kantoren van grote commerciële dienstverleners beschikt Valkenswaard over onvoldoende aansprekende zichtlocaties. Ook kiezen dergelijke bedrijven vaker voor het prestige van een grote stad (Eindhoven in deze regio) om zich daar te vestigen.
Echter, voor commerciële dienstverleners uit de segmenten daar onder (bijvoorbeeld relatief kleine adviesbureau) kan Valkenswaard wel een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn. Dit blijkt ook al uit het relatief grote aandeel in de werkgelegenheid waar deze sector momenteel reeds voor zorgt.
Valkenswaard kent met bedrijventerrein Den Dries een vestigingslocatie die bij uitstek geschikt is voor huisvesting van commerciële dienstverleners. Daarnaast is op diverse locaties binnen de gemeente spraken van kantoorpanden. Signalen uit de kantoormarkt wijzen er duidelijk op dat het niet zinvol is om in te zetten op meer ruimte voor kantoren.

De zorgbehoefte blijft de komende jaren door de vergrijzing toenemen. Het inzetten op de zorgsector is daarom een economische kans. Het kan Valkenswaard tevens een aantrekkelijkere woongemeente voor ouderen maken. Hoewel er oog moet zijn voor de behoeften van Valkenswaardse ouderen, wordt er niet voor gekozen om in te zetten op de zorgsector. Dit omdat wanneer Valkenswaard relatief aantrekkelijker wordt gemaakt voor ouderen, dit mogelijk de vergrijzing versterkt en dat wil de gemeente voorkomen. Dit is in lijn met de in de Toekomstvisie gemaakte keuzes.

Voor commerciële dienstverleners wordt niet ingezet op specifieke acties. Wel zijn acties zoals de herstructurering van Schaapsloop 1 relevant voor op dat bedrijventerrein gevestigde commerciële dienstverleners. Ook het startersbeleid zal voor commerciële dienstverleners relevant zijn.

8.3 Vrijetijdssector

Valkenswaard is van oudsher een levendig dorp met een bovenlokale verzorgingsfunctie op het gebied van horeca, detailhandel en evenementen. Ook kent Valkenswaard dankzij haar groene omgeving veel mogelijkheden voor recreatie, zoals fietsen, wandelen en kanoën. Verder heeft Valkenswaard verschillende verblijfsaccommodaties en zijn er ook veel toeristen die in de regio verblijven die de weg naar Valkenswaard weten te vinden. De vrijetijdssector is in termen van werkgelegenheid een belangrijke sector en uit het in 2010 door het SRE uitgevoerde koopstromenonderzoek kwam naar voren dat het kernwinkelgebied een bovenlokale verzorgingsfunctie heeft. De vrijetijdssector van Valkenswaard kan het best beschreven worden als veelzijdig. Een ruim aanbod op het gebied van detailhandel, cultuur, evenementen, sport, recreatie, verblijfsaccommodaties en horeca.

Economische belang
De vrijetijdssector is derhalve een belangrijke bedrijfstak. Dit wordt ook in de Toekomstvisie onderkend. Anders dan voor het industriële bedrijfsleven kiest Valkenswaard voor de vrijetijdssector voor groei in aantallen bedrijven. Hieraan liggen diverse ontwikkelingen ten grondslag. Zo is deze sector minder locatiegebonden dan het industriële bedrijfsleven dat op bedrijventerreinen geconcentreerd is. Met name in het buitengebied zal worden gezocht naar het bieden van ruimte voor toeristisch-recreatieve bedrijven. Daarnaast kan de komst van meer bedrijvigheid in de vrijetijdseconomie een elkaar versterkende werking hebben. De bezoeker wil bijvoorbeeld dagrecreatie kunnen combineren met horeca en overnachtingsmogelijkheden. Tevens zijn met name het kernwinkelgebied en horecafunctie van oudsher belangrijke voorzieningen in Valkenswaard. Deze voorzieningen hebben een bovenlokale aantrekkingskracht. Door bezoekers van buiten van Valkenswaard te blijven trekken, kan draagvlak voor deze voorzieningen behouden blijven. Ook daarom is het inzetten op de vrijetijdseconomie van belang voor de in de Toekomstvisie geformuleerde ambities. De bovenlokale functie van Valkenswaard moet behouden blijven.

Om de vrijetijdssector te behouden en te versterken is het noodzakelijk een gericht beleid op deze sector te voeren. Niet alleen met het oog op de bezoeker, de (potentiële) bewoner is van even groot belang. Voorwaarde om ergens prettig te wonen is aantrekkelijke woonruimte, maar ook de omgevingsfactoren. Een belangrijke vestigingsfactor is de kwaliteit en aanwezigheid van voldoende vrijetijdsvoorzieningen. Dit wordt ook benadrukt in de visie Brainport 2020. Het verbeteren van de *quality of life* is een belangrijk aspect van de koers die met Brainport de komende jaren regionaal wordt ingezet. Voor het op technologie georiënteerde bedrijfsleven in Zuidoost-Brabant is het werven en binden van kenniswerkers van cruciaal belang. Om deze mensen naar de regio te halen en daarvoor te behouden is een aantrekkelijke leefomgeving van groot belang. Een breed scala aan hoogwaardige voorzieningen om de vrije tijd op een aangename wijze te besteden is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde. Deze doorgaans kapitaalkrachtige doelgroep is een aantrekkelijke afzetmarkt voor ondernemers uit de vrijetijdssector. Zo biedt Brainport ook voor de vrijetijdssector een belangrijke economische kans. De verdere uitwerking van het initiatief Groote Heide, als proeftuin van Brainport, is hiervan een concreet voorbeeld.

Naast de inkomsten voor het bedrijfsleven die worden gegenereerd door de bestedingen van de consument (bewoner en bezoeker), is de vrijetijdssector ook op andere vlakken van economisch belang. De arbeidsintensieve aard van de werkprocessen in de vrijetijdssector zorgt ervoor dat de bedrijven uit deze sector relatief veel werkgelegenheid creëren. Het gaat hierbij veelal om werkgelegenheid voor laaggeschoolde arbeidskrachten. In andere sectoren worden arbeidsprocessen steeds minder arbeidsintensief door bijvoorbeeld het toenemende belang van automatisering. Tevens blijft met name voor industrie en transport & logistiek sprake van verplaatsing van werkzaamheden naar lagelonenlanden. Deze trends maken de positie van laaggeschoolden op de arbeidsmarkt steeds kwetsbaarder. Door een goed vestigingsklimaat te creëren voor bedrijven uit de vrijetijdssector kan voor deze doelgroep deels vervangende werkgelegenheid worden gecreëerd. De vrijetijdssector is daarom een zeer belangrijke sector voor het realiseren van de ambitie om in Valkenswaard een lage werkloosheid te hebben.

Sector met groeipotentieel
De vrijetijdssector is een sector met groeipotentieel. De rol van vrijetijdsbesteding is in zowel de besteding van tijd als financiële middelen de afgelopen decennia fors toegenomen. Hoewel de recente economische crisis een negatieve invloed heeft gehad op de bestedingen in de vrijetijdssector, kan op de langere termijn een verder groei worden verwacht. Een belangrijke reden hiervoor is dat een substantieel deel van de bevolking de komende jaren met pensioen gaat. Deze generatie beschikt over de financiële middelen en behoefte om de vrije tijd op een aangename manier door te brengen. De vergrijzing biedt dus volop economische kansen voor de vrijetijdssector. Voorgaande wordt frequent gekoppeld aan het begrip silver economy. Dit betekent dat de vergrijzing ook economische kansen biedt. Een voor de Valkenswaardse vrijetijdssector belangrijke kans die niet gemist mag worden.

Gemeente Valkenswaard kent geen integraal vrijetijdsbeleid, maar hanteert een sectorale benadering. Beleidskeuzes voor bedrijvigheid per sector worden dan ook primair gemaakt in de daarbij behorende beleidskaders, zoals horeca en toerisme & recreatie. Echter, gezien het belang van de vrijetijdssector voor de lokale economie is het essentieel om de noodzaak van een goed vestigingsklimaat en ruimte voor ondernemerschap voor deze vormen van bedrijvigheid in het economisch beleidskader te onderstrepen. Hierna staan per sector de belangrijkste beleidskeuzen geformuleerd.

Detailhandel
Vooralsnog heeft het kernwinkelgebied van Valkenswaard een bovenlokale verzorgingsfunctie (Koopstromenonderzoek SRE, 2010). Maar het kernwinkelgebied heeft te maken met een toenemende leegstand. Mogelijke oorzaken kunnen worden gezocht in de hoge huren, toenemende

concurrentie door webwinkels en de groeiende mobiliteit van de consument. Deze factoren zijn door de lokale overheid niet of nauwelijks beïnvloedbaar.

Voor het behoud van de bovenlokale functie is een cruciale rol weggelegd voor de ondernemers. Het zijn de ondernemers die voor producten en diensten moeten zorgen die qua prijs en kwaliteit zodanig interessant zijn voor de consument, dat de bereidheid er is om daarvoor naar Valkenswaard te komen. Echter, de gemeente Valkenswaard kan daarnaast een ondersteunende en enigszins sturende rol spelen.
Ingezet wordt op:

- Concentratie van detailhandel in het kernwinkelgebied;
- Detailhandel buiten het kernwinkelgebied moet mogelijk zijn voor perifere detailhandel. Hiervoor moet ook voldoende ruimte worden geboden. Dit kan eventueel op bedrijventerreinen;
- In samenwerking met winkeliers en eigenaren op zoek gaan naar mogelijke oplossingen om de leegstand tegen te gaan, denk hierbij aan branchering en tijdelijke aankleding / invulling van leegstaande panden;
- Een doorstart van een vorm van centrummanagement. Cruciaal onderdeel hierbij is het draagvlak onder centrumondernemers en een financieringsstructuur die free riders tegengaat;
- Bij het herzien van het Masterplan Centrum oog hebben voor de economische functie van het centrum.

Tevens is van groot belang dat de relatie gezocht moet worden met de flankerende beleidsterreinen toerisme & recreatie, horeca en evenementen. Winkelen is tegenwoordig meer dan inkopen doen, het is een vorm van vrijetijdsbesteding, het zogenaamde funshoppen. Niet alleen voor bezoekers, maar ook voor de inwoners van Valkenswaard.

Horeca
Valkenswaard kent van oudsher een hoge horecadichtheid. Hoewel Valkenswaard onder andere bekend staat om zijn horeca, blijkt dat het aantal horeca-ondernemingen de afgelopen decennia behoorlijk is gedaald. De focus van het horecabeleid is met name gericht geweest op veiligheid en leefbaarheid. Het aanpakken van overlast door uitgaanspubliek en geluidsoverlast van de horeca staat centraal in het Horecastappenplan 2011 en in het convenant Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan.

Naast deze thema's dient ook aandacht uit te gaan naar:

- Vergroten van de diversiteit binnen het horeca-aanbod;
- Kwaliteitsverbetering in de bestaande horeca;
- Samenwerking binnen de sector.

Toerisme & Recreatie
Gemeente Valkenswaard heeft dankzij zijn grote aanbod aan vrijetijdsvoorzieningen aantrekkingskracht op de toerist en recreant. De toerist kan overnachten in een van de verschillende accommodaties in de gemeente zelf of in de directe omgeving. De aantrekkelijkheid van Valkenswaard valt of staat bij de aantrekkelijkheid van al deze voorzieningen en attracties (horeca, musea, evenementen, natuurgebieden etc.). Daarbij zijn er altijd activiteiten en diensten die niet door de sector zelf worden opgepakt, maar van groot belang zijn voor de aantrekkingskracht op de toerist. Denk hierbij aan een juiste informatievoorziening (bewegwijzering, VVV), het aanleggen van recreatieve infrastructuur (fiets – en wandelpaden), en het promoten van Valkenswaard als toeristische bestemming.

Aandacht gaat uit naar:

- Ruimte bieden voor ondernemerschap. In de praktijk blijkt, zelfs buiten de ook voor de sector zelf waardevolle natuurgebieden, de slagvaardigheid van toeristisch-recreatieve ondernemers nog te vaak te worden belemmerd door beperkende regelgeving. Bezien moet worden meer ruimte kan worden geboden aan ondernemerschap. Ruimte voor ondernemerschap is immers een belangrijk onderdeel van het vestigingsklimaat dat door de gemeente kan worden beïnvloed;
- Het profileren van Valkenswaard als aantrekkelijke bestemming middels de toeristisch-recreatieve huisstijl Veelzijdig Valkenswaard;
- Het doorontwikkelen van de rol van de VVV als spin in het web binnen toeristisch-recreatief Valkenswaard;
- Het inzichtelijk maken van de witte vlekken op het gebied van voorzieningen;
- Het aanjagen van toeristische initiatieven in samenwerking met en door de Lokaal Toeristische Adviesraad.

Concluderend
In de Toekomstvisie staat de vrijetijdssector als economisch speerpunt beschreven. Wil men ambities waarmaken op dit gebied, dan is het noodzakelijk dat de vrijetijdssector integraal wordt benaderd. Ambities op het gebied van horeca dienen overeen te komen met de ambities op het gebied van een aantrekkelijke leefomgeving, toerisme, recreatie en detailhandel. Centraal binnen elk domein is de ruimte die aan ondernemerschap moet worden geboden, het borgen van kwaliteit en de profilering van Valkenswaard. Samenwerking is van groot belang voor het behoud van de bovenlokale aantrekkingskracht. Op deze manier kan deze sector een belangrijke rol spelen als werkgever van veelal relatief laaggeschoolde arbeidskrachten.

8.4 Agrarische sector

Het is een landelijke trend dat het aandeel van de agrarische sector in de werkgelegenheid de afgelopen decennia sterk is afgenomen. Dit komt zowel door ontwikkelingen binnen de sector zoals bijvoorbeeld de vermindering van de arbeidsintensiteit van de werkprocessen, als door ontwikkelingen buiten de sector, zoals het toenemende belang van de dienstensector.
Specifiek voor Valkenswaard geldt dat de agrarische sector relatief klein is ten opzichte van meer landelijke buurgemeenten zoals Heeze-Leende en Bergeijk.
Echter, in termen van grondgebruik is het een relatief grote sector. Gezien het gegeven dat sprake is van een aantal potentiële bedrijfsopvolgers blijft de agrarische functie relevant. Belangrijk voor deze sector is het benutten van nieuwe kansen. Groeimogelijkheden in termen van ruimte zijn immers beperkt. Al biedt kavelruil wel mogelijkheden om efficiënter te werken. Voor de agrarische sector is de focus gericht op groei in rendementen in plaats van ruimtegebruik. Tevens vindt een verschuiving plaats van primaire voedselproductie naar een toenemend belang van duurzame energieproductie, agrarisch natuurbeheer en verbrede landbouw. Het landschapsontwikkelingsplan 2012 is hiervoor ook van belang.

Nevenactiviteiten
Bij verbrede landbouw kan worden gedacht aan de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten of nevenactiviteiten, met name in de toeristisch-recreatieve sector (inclusief horeca). De gemeente wil hier ruimte voor bieden. Om een en ander te bewerkstelligen zoekt de gemeente samenwerking met de sector en binnen de reconstructie Boven-Dommel. Verder is productie van duurzame energie een belangrijke kans voor de sector. Het is van belang dat de gemeente, daar waar mogelijk, ruimte biedt aan bedrijfsactiviteiten gericht op duurzame energie die passen in het buitengebied. Het gaat dan bijvoorbeeld om de productie van biogas en het opwekken van elektriciteit met zonnecollectoren. Dit is bovendien een stimulans voor de maatschappelijke en

economische behoefte aan duurzaam ondernemerschap. Aandachtspunten zijn wel bijvoorbeeld de milieucategorie van de betreffende bedrijfsactiviteiten en de stedenbouwkundige verschijningsvorm.

Naast de ontwikkeling van nevenactiviteiten is ook Brainport een kans voor de agrarische sector. Food is immers één van de vijf speerpuntsectoren binnen Brainport. Dit komt mede voort uit het feit dat de regio Zuidoost-Brabant de derde exporterende regio van Nederland is in de voedselproductie- en verwerking. Voor de relatie tussen Valkenswaard en Brainport zie paragraaf 7.2.

Bijlage 1 Demografie

De bevolkingsontwikkeling van een gemeente, maar ook van een regio of land is in beginsel geen indicator voor economische ontwikkeling. Wel is het een belangrijk gegeven om rekening mee te houden bij het economisch beleid. Immers, bij bijvoorbeeld een sterk dalende bevolkingsomvang is minder behoefte werkgelegenheidsgroei dan bij een sterk stijgende bevolkingsomvang.

1.1 Bevolkingsontwikkeling

In onderstaande figuur wordt de bevolkingsontwikkeling van de gemeente Valkenswaard weergegeven en valt op dat sinds 1960 de bevolking sterk is gegroeid. Echter, eind 20^{e} eeuw is de bevolkingsgroei gestagneerd en sinds de millenniumwisseling is zelfs sprake van een geleidelijke krimp. Voor de nabije toekomst wordt een verdere (lichte) krimp voorzien. Dit proces kan wel worden gerelativeerd, wanneer in ogenschouw wordt genomen dat de gemeente Valkenswaard naar verwachting in 2025 nog altijd meer inwoners heeft dan het in 1990 had.

Bevolkingsontwikkeling gemeente Valkenswaard

jaar	bevolkingsomvang
1960	18.752
1970	23.238
1980	27.441
1990	29.991
2000	31.089
2005	31.057
2006	30.924
2007	30.908
2008	30.867
2009	30.871
2015	30.800
2020	30.635
2025	30.395

Bron: CBS en provincie Noord-Brabant (2010)

Dat een lichte krimp van de bevolkingsomvang in Valkenswaard niet op zichzelf staat, wordt geïllustreerd door de volgende figuur. Van de benchmarkgemeenten is alleen voor Veldhoven en Waalre een groei van de bevolkingsomvang voorzien. Dat in deze aan Eindhoven grenzende gemeenten wel sprake is van groei, past bij de trend dat bevolkingsgroei voornamelijk plaatsvindt in geürbaniseerde gebieden. Een vergelijking van Valkenswaard met de meer landelijke gemeenten laat zien dat de krimp in Valkenswaard relatief bescheiden is.

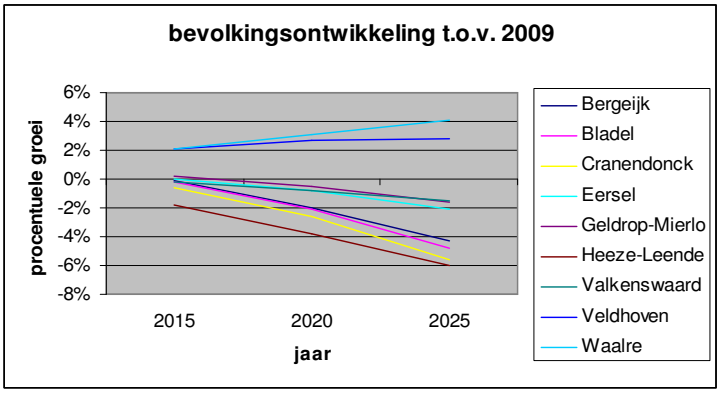

Bron: CBS en provincie Noord-Brabant (2010)

1.2 Bevolkingssamenstelling

Onderstaande figuur toont aan dat de huidige leeftijdsopbouw van een gemeente geen cruciale factor hoeft te zijn voor de toekomstige ontwikkeling van de bevolkingsomvang. Zo is Waalre de benchmarkgemeente waar relatief de meeste 65+'ers wonen, maar ook één van de twee gemeenten waar bevolkingsgroei wordt verwacht.
Opvallend is dat Valkenswaard een relatief vergrijsde gemeente is. Valkenswaard is de enige gemeente die zowel in de categorie 65+ als in de categorie 55-64 bij de 2 gemeenten behoort waar dit aandeel het grootst is. Het aandeel van de categorie 0-19 is in geen enkele benchmarkgemeente lager. Nader onderzoek toont aan dat Valkenswaard in deze categorie in negatieve zin in Noord-Brabant slechts wordt overtroffen door Eindhoven, Rucphen en Baarle-Nassau.

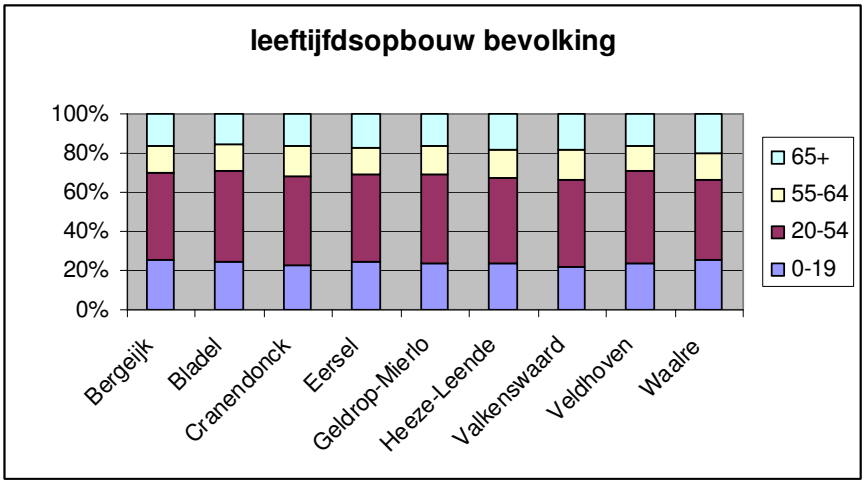

Bron: provincie Noord-Brabant, per 1-1-2009

Conclusies:

- In Valkenswaard blijft ook in de toekomst sprake van een lichte bevolkingsdaling;
- Valkenswaard is relatief vergrijsd;
- Valkenswaard kent naar verhouding erg weinig bewoners tussen de 0 en 19 jaar oud.

Bijlage 2 Economische structuur

Voor de ontwikkeling van economisch beleid is het van belang om voldoende inzicht te hebben in de economische structuur van Valkenswaard. Welke sectoren zijn van groot belang? Beschikt Valkenswaard over voldoende werkgelegenheid? Hoe is het gesteld met het aanbod aan bedrijventerreinen? Deze en meer vragen worden in hoofdstuk 2 beantwoord.

2.1 Sectorale indeling

Valkenswaard staat bekend om haar horeca en detailhandel. Dit gegeven komt nadrukkelijk tot uiting in onderstaande figuur, waarin de werkgelegenheid per sector is weergegeven.

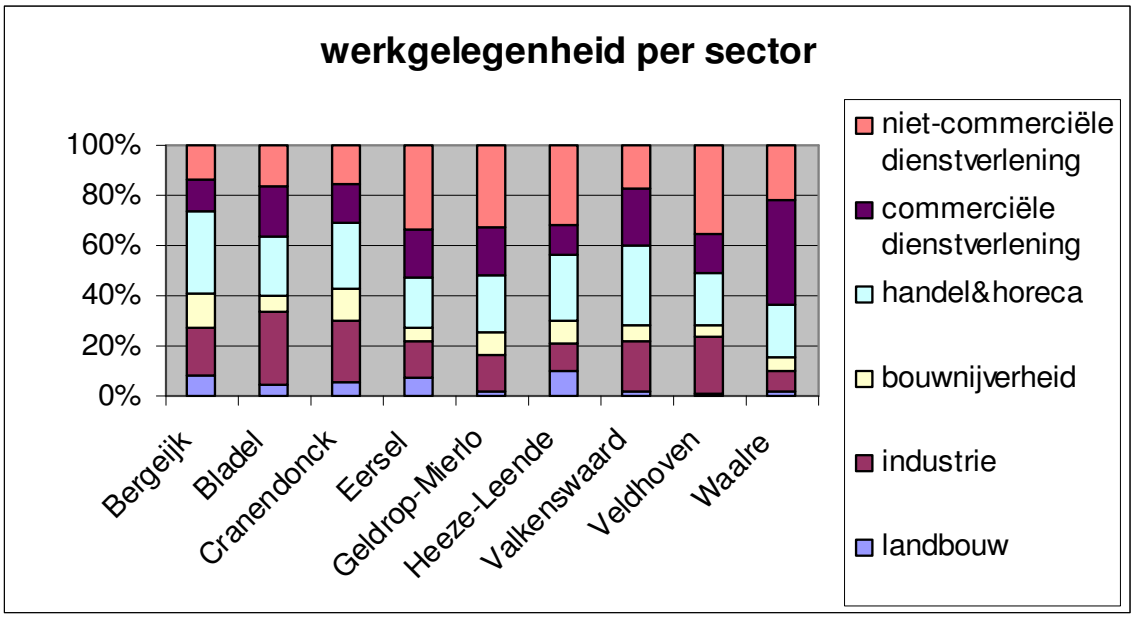

Bron: provincie Noord-Brabant, per 1-1-2009

Ongeveer 1/3 van de Valkenswaardse werkgelegenheid wordt verzorgd door ondernemers uit de handel en horeca. Dit is in geen enkele andere benchmarkgemeente zo sterk het geval. Dit impliceert dat het behoud van een centrumfunctie van groot belang is voor de lokale economie van Valkenswaard. Andere voor Valkenswaard belangrijke sectoren zijn achtereenvolgens de commerciële dienstverlening, industrie en niet-commerciële dienstverlening. Voor met name Bladel en in mindere mate Cranendonck geldt dat de industrie een relatief belangrijkere werkgever is dan in Valkenswaard. Deze gemeenten beschikken over grotere bedrijventerreinen. Voor de aangrenzende gemeenten Waalre en Heeze-Leende geldt dat daar nauwelijks sprake is van industriële ontwikkeling.

De niet-commerciële dienstverlening is in Valkenswaard een minder grote werkgever dan in onder andere Geldrop-Mierlo en Veldhoven. Het verschil met deze gemeenten kan deels worden verklaard doordat daar ziekenhuizen gevestigd zijn. De aanwezigheid van dergelijke instellingen binnen de gemeentegrenzen zorgt voor veel werkgelegenheid. Een consequentie van de beperkte aanwezigheid van niet-commerciële dienstverlening binnen Valkenswaard is de relatief grote economische afhankelijkheid van marktontwikkelingen. Werkgelegenheid in de niet-commerciële dienstverlening wordt meer beïnvloedt door overheidsbeleid. Al is het vanzelfsprekend niet zo dat overheidsbeleid los staat van ontwikkelingen die zich op de markt voordoen. Zo zorgt de economische crisis die primair vanuit het bedrijfsleven (in het bijzonder het bankwezen) afkomstig is, ervoor dat overheden genoodzaakt zijn te bezuinigen, teneinde de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen.

Uit de grafiek blijk dat de bouwnijverheid en zeker de landbouw slechts van beperkt belang zijn voor de lokale economie van Valkenswaard. Aangezien het herstel van na een economische crisis in de bouwnijverheid relatief laat plaatsvindt, is het niet te verwachten dat de bouwnijverheid op korte termijn aan belang zal winnen in Valkenswaard. Voor landbouw geldt dat al lange tijd een trend zichtbaar is van dalende werkgelegenheid binnen deze sector. De primaire sector speelt in Nederland alleen nog een grote rol, daar waar sprake is van de creatie van veel toegevoegde waarde en/of productie op een groot schaalniveau.

2.2 Werkgelegenheidsfunctie

Voorgaande figuur geeft aan welke sectoren belangrijk zijn voor de werkgelegenheid binnen de diverse gemeenten. Deze figuur schept echter geen duidelijkheid over de grootte van de lokale economieën. In onderstaande figuur wordt de werkgelegenheidsfunctie van de benchmarkgemeenten weergegeven. De werkgelegenheidsfunctie geeft de verhouding aan de tussen de werkgelegenheid (aantal banen) en de omvang van de beroepsbevolking. Een score van boven de 1 betekent dat een gemeente meer werkgelegenheid biedt dan de eigen beroepsbevolking groot is.

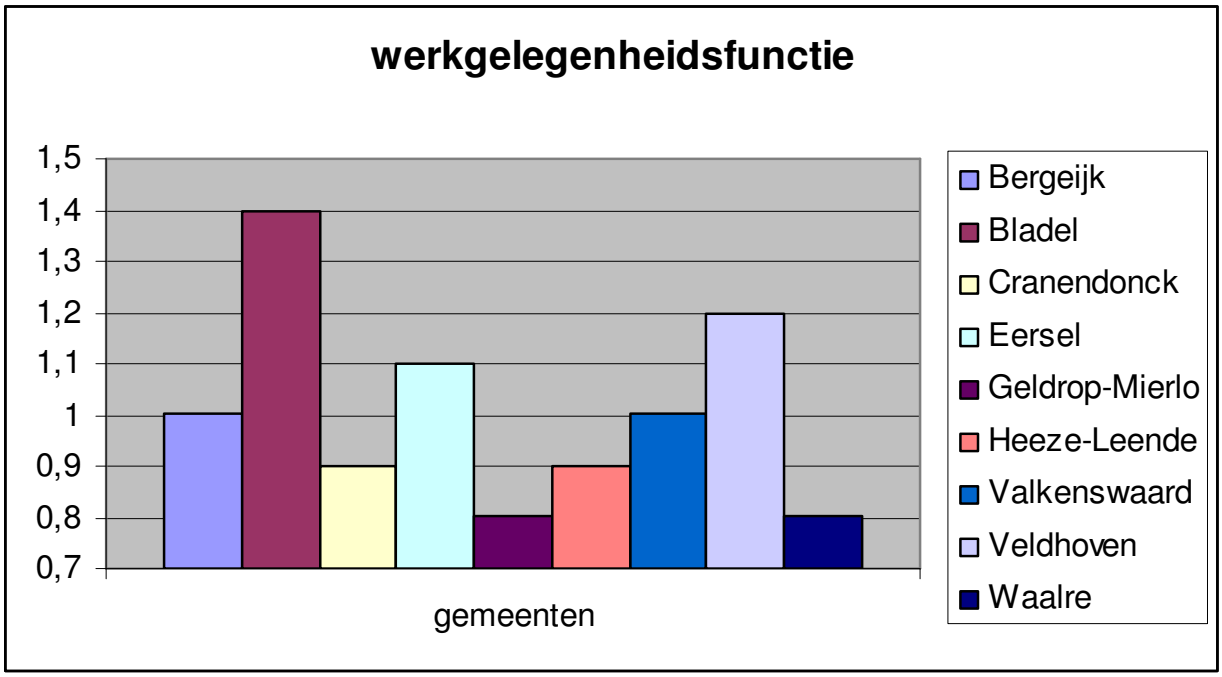

Bron: provincie Noord-Brabant, per 1-1-2009

Valkenswaard scoort op de werkgelegenheidsfunctie een 1. Dit betekent dat er evenveel inwoners zijn die tot de beroepsbevolking behoren als er arbeidsplaatsen beschikbaar zijn. Dat desondanks sprake is van werkloosheid in Valkenswaard is verklaarbaar doordat er meer mensen van buiten Valkenswaard in Valkenswaard werken, dan er inwoners van Valkenswaard buiten Valkenswaard werkzaam zijn.
Uit bovenstaande figuur blijkt dat met name Geldrop-Mierlo en Waalre en in mindere Cranendonck en Heeze-Leende onvoldoende werkgelegenheid hebben voor de eigen bevolking. Aangezien deze gemeenten grenzen aan grotere centrumgemeenten (Eindhoven en Weert) hoeft dit voor deze gemeenten geen reden voor hogere werkloosheid te zijn. Mensen kunnen immers ook buiten de eigen gemeente werk vinden.

Met name Bladel en in mindere mate Veldhoven en Eersel beschikken over relatief veel werkgelegenheid. Veldhoven beschikt met bijvoorbeeld bedrijventerrein De Run en een werkgever

als ASML duidelijk over een bovenlokale werkgelegenheidsfunctie. Veldhoven kan gezien worden als een vrijwel integraal onderdeel van de Eindhovense economische structuur. De kleine Kempengemeenten Bladel en Eersel verzorgen hun lokale werkgelegenheidsfunctie uitstekend. Dit kan een reden zijn voor de zeer lage werkloosheid in deze gemeenten (zie 3.1).

2.3 Ondernemerschap

Voor de economische structuur is het van belang om na te gaan hoe het met het ondernemerschap in Valkenswaard is gesteld. In onderstaande figuur is in beeld gebracht hoeveel ondernemingen in iedere gemeente zijn gevestigd, in verhouding tot de bevolkingsomvang.

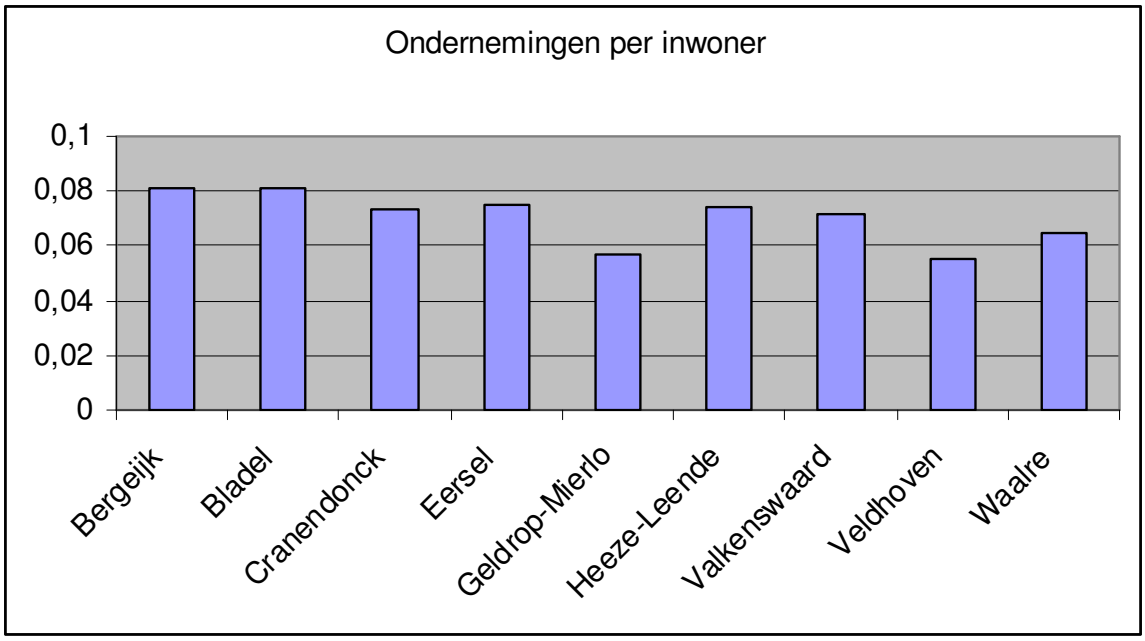

Bron: Handelsregister KvK (april 2010)

Uit deze informatie blijkt dat in Valkenswaard redelijk veel verschillende ondernemingen (2208 in totaal) zijn gevestigd. Dit komt mede doordat Valkenswaard met haar vestigingsmogelijkheden voor detailhandel en kleine bedrijvigheid (Bedrijvencentrum Delta) volop ruimte biedt aan kleinschalige ondernemingen. Verder valt op dat Veldhoven ondanks de grote werkgelegenheidsfunctie (zie 2.2) relatief weinig ondernemingen kent. Veldhoven beschikt over een geheel andere economische structuur met meer grootschalige bedrijventerreinen, waar zich eerder een beperkt aantal grote dan veel kleine bedrijven zal vestigen.

Cijfers van de Kamer van Koophandel per april 2010 bevestigen het beeld dat Valkenswaard het vooral moet hebben van het midden- en kleinbedrijf (MKB). De enige bedrijven die in Valkenswaard gevestigd zijn met meer dan 300 werknemers zijn MCB en VDL. Daarnaast zijn er nog enkele bedrijven die werk verschaffen aan meer dan 100 werknemers, te weten Centrum Transport, NBG Finance, ZND Draad, Verbeek Schoonmaakdiensten, Brabantia, Swedish Match Cigars, InBev Nederland, Fonville Schoonhouden en TNT Post.

Belangrijk voor de economische ontwikkeling van een regio is dat er continu startende ondernemers zijn. Een groot aantal startende ondernemers duidt doorgaans op vertrouwen in de economie, de aanwezigheid van ondernemersgeest en een goed vestigingsklimaat om een nieuw bedrijf te starten. Voorbeelden van laatstgenoemde voorwaarden zijn de toegankelijkheid van financieringsbronen en

de afwezigheid van administratieve lasten en beperkingen. In onderstaande figuur is het relatieve aantal starters per benchmarkgemeente weergegeven.

Aantal startende ondernemers per hoofd van de bevolking

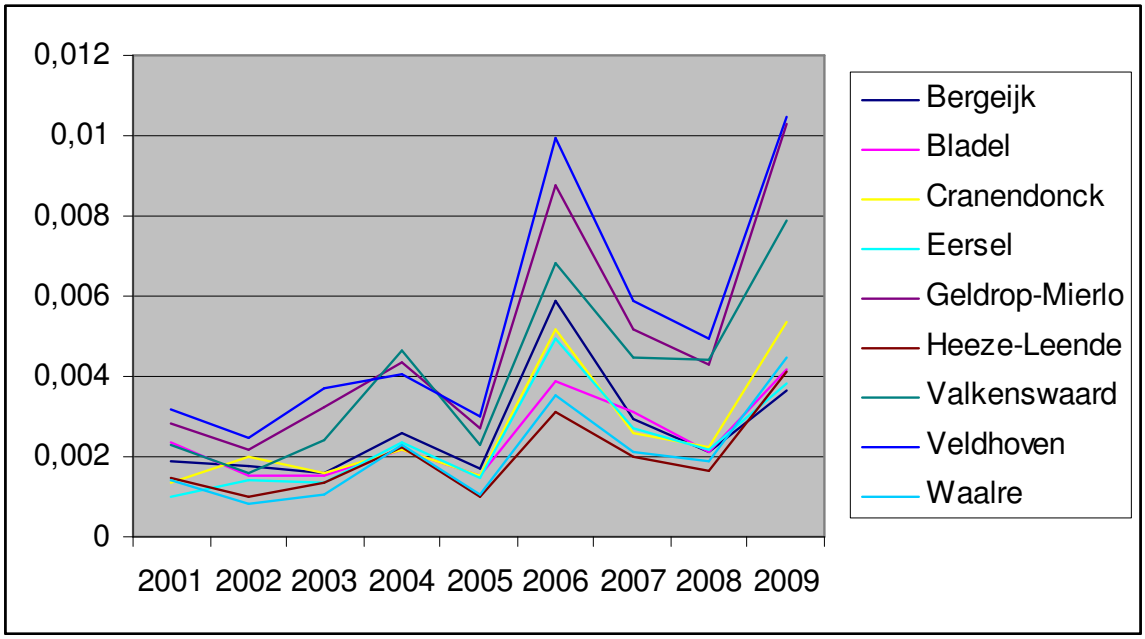

Bron: Handelsregister KvK (april 2010)

Ondanks dat factoren zoals wet- en regelgeving (immers grotendeels landelijk geregeld) en de toegang tot financiering weinig verschillen tussen de verschillende gemeenten, zijn wel structureel verschillen zichtbaar in de hoeveelheid startende ondernemers. Valkenswaard scoort hierbij na Veldhoven en Geldrop-Mierlo structureel het beste. Een positief signaal is dat na de dip in 2008 in alle gemeenten het aantal startende ondernemers in 2009 sterk is toegenomen.

2.4 Bedrijventerreinen

Een belangrijk onderdeel van de lokale economie vormen de aanwezige bedrijventerreinen. Mede gelet op de herstructurering van Schaapsloop 1, is het zinvol om het aanbod van bedrijventerreinen in kaart te brengen. In de volgende figuur is het aanbod aan bedrijventerrein per benchmarkgemeente weergegeven. De bruto oppervlakte van een bedrijventerrein, is de oppervlakte van het bedrijventerrein vermindert met eventuele gedeelten van het terrein die een andere bestemming hebben, zoals wonen of landelijk gebied. De netto oppervlakte van een bedrijventerrein is de bruto oppervlakte, vermindert met de ruimte die openbare voorzieningen zoals wegen en groenstroken innemen.

Oppervlakte bedrijventerrein in ha in 2009

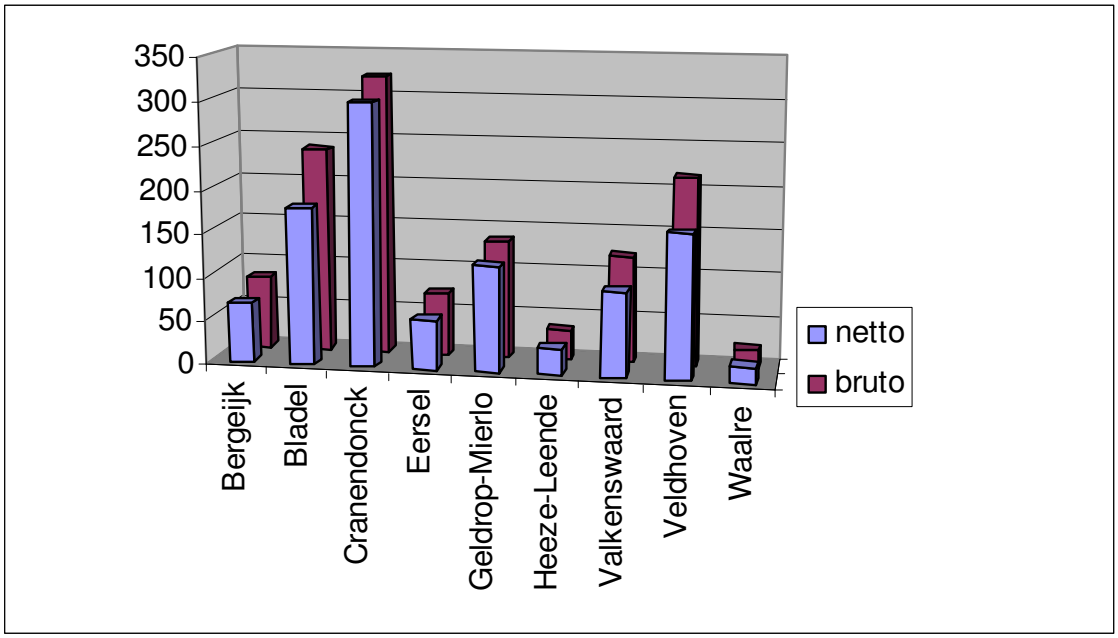

Bron: provincie Noord-Brabant (juni 2010)

Uit de grafiek blijkt dat er kleinere gemeenten zijn dan Valkenswaard, die over beduidend meer ha bedrijventerrein beschikken. Voor Cranendonck geldt dat liefst 2/3 van de netto oppervlakte aan bedrijventerreinen van de A2-gemeenten (Valkenswaard, Cranendonck, Heeze-Leende en Waalre) zich daar bevindt.

Met het oog op de toekomst is het van meerwaarde om in ogenschouw te nemen hoeveel ha bedrijventerrein nog wordt uitgegeven. De volgende tabel verschaft hiervan een overzicht.

Uitgeefbare bedrijventerreinen in ha in 2009

	totaal uitgeefbaar	**terstond uitgeefbaar**	**niet terstond uitgeefbaar**
Bergeijk	3,34	0,88	2,46
Bladel	71,34		71,34
Cranendonck	11,63		11,63
Eersel	0,11	0,11	0
Geldrop-Mierlo	45,83	44,33	1,5
Heeze-Leende	3,08		3,08
Valkenswaard			
Veldhoven	55,02	55,02	
Waalre			

Bron: provincie Noord-Brabant (juni 2010)

Een blik op de tabel leert dat met name in Bladel, Veldhoven en Geldrop-Mierlo nog fikse uitbreidingen van een aantal ha bedrijventerrein gaan plaatsvinden. Voor Bladel geldt dat in deze gemeente het Kempisch Bedrijvenpark (KBP) wordt gerealiseerd. Het KBP heeft een bovenlokale functie en zal in de behoefte van Kempengemeenten gaan voorzien.

Opmerkelijk is dat de naar verhouding grote gemeente Valkenswaard in 2009 niet over concrete plannen beschikt om bedrijventerrein uit te geven. Het ontbreken van uitgeefbare bedrijfsgronden kan een belemmering zijn voor bedrijfsverplaatsingen, de groei van bestaande ondernemingen en de vestiging van nieuwe bedrijven. Al dient te worden opgemerkt dat het landelijk beleid is om eerst in

te zetten op de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen, alvorens nieuwe bedrijventerreinen aan te leggen.

2.5 Horeca

Valkenswaard kent, zoals uit onderstaande tabel blijkt, een hoge horecadichtheid (aantal gelegenheden per 10.000 inwoners). Het Brabants gemiddelde is 25, Valkenswaard kent een horecadichtheid van 29,4. Hoewel Valkenswaard onder andere bekend staat om zijn horeca, heeft Valkenswaard verhoudingsgewijs niet een bijzonder hoge dichtheid in vergelijking met de benchmarkgemeenten. Het aantal horeca ondernemingen is dan ook behoorlijk gedaald. In de periode 1996-2011 is het aantal gelegenheden gedaald van 105 naar 90 vestigingen.

	horecadichtheid
Bergeijk	31
Bladel	25,3
Cranendonck	29,4
Eersel	30,8
Geldop-Mierlo	24,7
Heeze - Leende	31,4
Valkenswaard	29,4
Veldhoven	22,9
Waalre	19,4
Eindhoven	28,4
Brabant	25

Conclusies:

- Handel en horeca en mindere mate commerciële dienstverlening, industrie en niet-commerciële dienstverlening zijn de belangrijkste sectoren in Valkenswaard;
- De bouwnijverheid en landbouw zijn in Valkenswaard van relatief gering belang;
- Valkenswaard scoort redelijk op het vlak van werkgelegenheidsfunctie;
- Het Valkenswaardse bedrijfsleven bestaat voornamelijk uit MKB;
- In Valkenswaard zijn relatief veel startende ondernemers;
- Valkenswaard beschikt over een relatief beperkt aantal ha bedrijventerrein en niet over zeer concrete plannen voor uitgifte.

Bijlage 3 Arbeidsmarkt

Een belangrijk argument om economische ontwikkeling ruimte te bieden is dat bedrijvigheid noodzakelijk is voor het creëren van werkgelegenheid. Werkgelegenheid biedt mensen de mogelijkheid om zelf in hun inkomen te voorzien en zich te ontplooien. In de tweede helft van 2008 kwam in navolging van het bankwezen de wereldeconomie in een crisis terecht. Dit heeft onmiskenbaar ook zijn invloed gehad op de economische ontwikkeling van Nederland en in het bijzonder de regio Zuidoost-Brabant.

Deze verandering van het economisch klimaat heeft grote implicaties voor de situatie op de arbeidsmarkt. Het is daarom, zeker in deze tijd, van wezenlijk belang om daar nader op in te zoomen.

3.1 Werkloosheid

De meest gehanteerde indicator voor ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zijn de werkloosheidscijfers. In de volgende figuur is de werkloosheid (uitgedrukt in het percentage niet-werkende werkzoekenden van de beroepsbevolking) weergegeven.

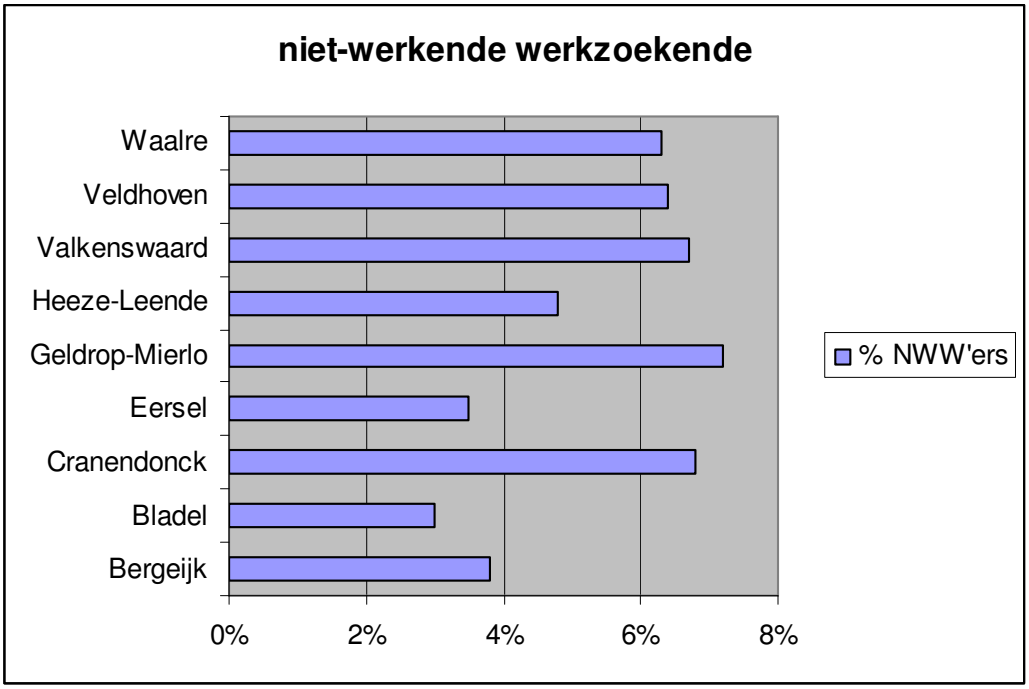

Bron: Basisset Regionale Arbeidsmarktinformatie (april 2010)

Hieruit blijkt dat Valkenswaard in vergelijking met haar buurgemeenten een relatief hoge werkloosheid kent. In nabijgelegen gemeenten zoals Eersel en Bladel is zelfs sprake van een werkloosheid die drie procentpunten lager ligt dan in Valkenswaard.

Bovenstaande figuur is een momentopname. Om te beoordelen in hoeverre de economische crisis van invloed is geweest op de werkloosheid, is het zinvol om te bezien hoe deze zich de afgelopen 2 jaar heeft ontwikkeld. De volgende tabel maakt dit inzichtelijk.

Ontwikkeling werkloosheid

	Verandering april 2010 – december 2009	Verandering april 2010 - augustus 2008
Bergeijk	-11%	34%
Bladel	-4%	60%
Cranendonck	-6%	35%
Eersel	-9%	76%
Geldrop-Mierlo	1%	49%
Heeze-Leende	-3%	53%
Valkenswaard	-5%	35%
Veldhoven	-1%	54%
Waalre	-1%	32%

Bron: Basisset Regionale Arbeidsmarktinformatie (april 2010)

Bovenstaande tabel (3e kolom) maakt duidelijk dat in alle benchmarkgemeenten de werkloosheid substantieel hoger ligt, dan voordat de Nederlandse economie in een recessie terecht kwam. Echter, wanneer de werkloosheid van april 2010 met de situatie van december 2009 wordt vergeleken, is veelal een lichte daling van de werkloosheid zichtbaar. Hierbij dient te worden opgemerkt dat in bovenstaande cijfers geen correctie voor seizoenseffecten heeft plaatsgevonden. Door seizoensarbeid is de werkloosheid in april doorgaans lager dan in december. Op basis van deze cijfers kan derhalve nog niet worden geconcludeerd dat de regio het dieptepunt achter zich heeft gelaten.

Wanneer op gemeenteniveau wordt ingezoomd blijkt dat in Valkenswaard sinds augustus 2008 de werkloosheid met 35% is toegenomen. Dit is ondanks maatregelen zoals de Deeltijd-WW een forse stijging. In verhouding met de andere benchmarkgemeenten valt de toename van de werkloosheid mee. Gemeenten zoals Eersel (+76%) en Bladel (+60%) kennen een beduidend grotere procentuele toename. Deze gemeenten blijken duidelijk conjunctuurgevoeliger te zijn dan Valkenswaard. Dat Valkenswaard ondanks een relatief beperkte stijging van de werkloosheid sinds de economische crisis, wel een relatief hoge werkloosheid kent (zie blz. 12), duidt erop dat Valkenswaard een relatief hoge structurele werkloosheid heeft. Om hier meer inzicht in te hebben, volgt hieronder een grafiek die de werkloosheidsduur per gemeente weergeeft.

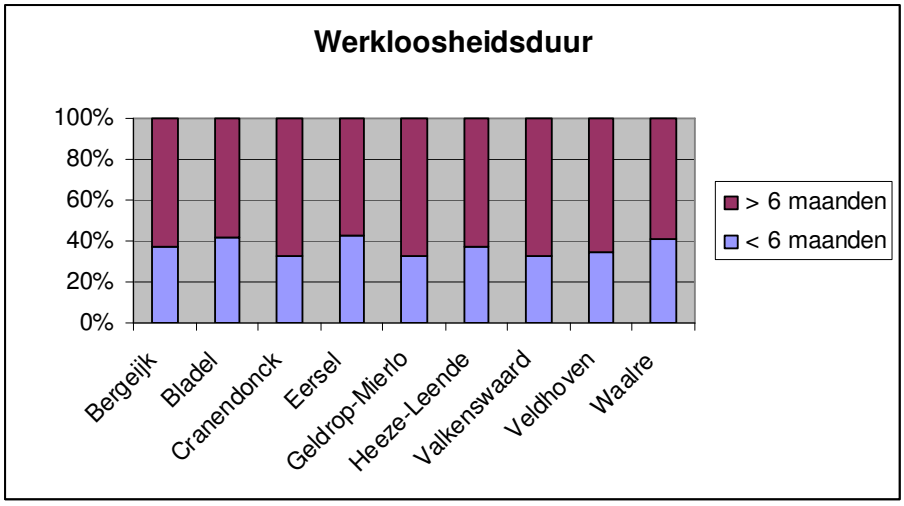

Bron: Basisset Regionale Arbeidsmarktinformatie (april 2010)

Uit voorgaande gegevens blijkt dat maar liefst 2/3 van de Valkenswaardse werklozen langer dan 6 maanden werkloos is. Dit aandeel in de totale werkloosheid is hoger dan bij alle andere

benchmarkgemeenten, al zijn de verschillen met Geldrop-Mierlo en Cranendonck niet groot. Het beeld dat Valkenswaard een relatief hoge structurele werkloosheid kent, wordt dus door deze informatie bevestigd.

Vervolgens is het interessant om een onderscheid te maken naar leeftijd. Dit is gebeurd in de twee onderstaande figuren.

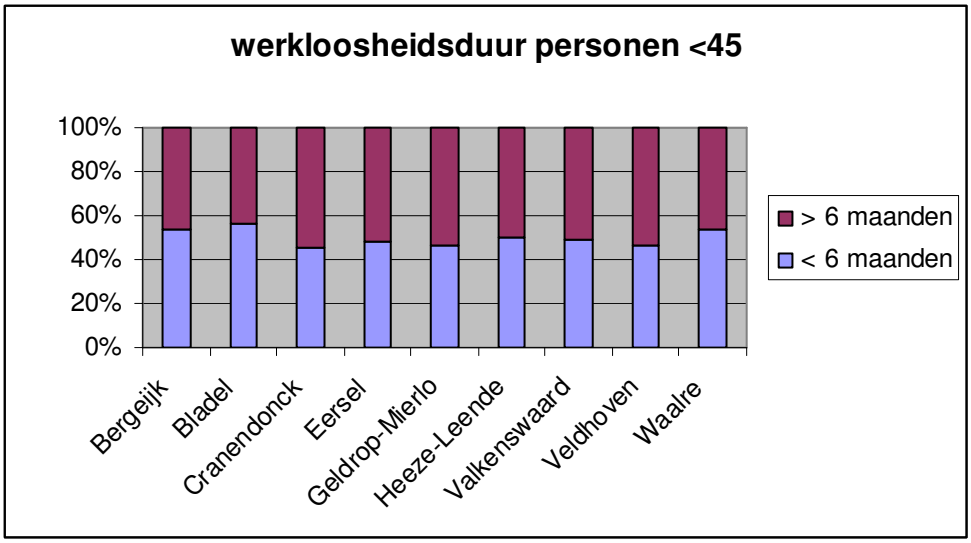

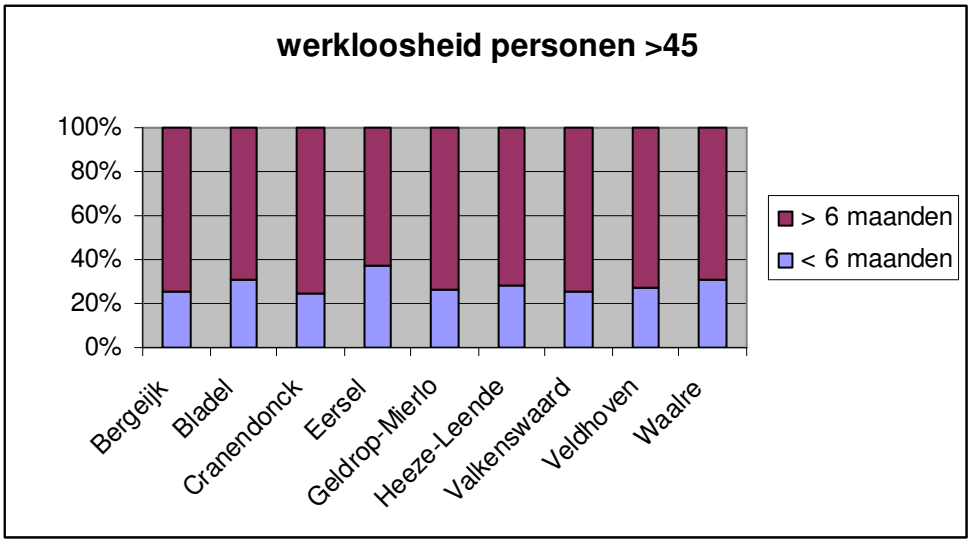

Bron: Bron: AKA Arbeidsmarktgegevens (per mei 2010)

Uit deze informatie blijkt dat in Valkenswaard met name sprake is van langdurige werkloosheid onder werklozen van ouder dan 45. Hoewel dit in alle gemeenten het geval is, geldt dat het aandeel langdurig werklozen van ouder dan 45 alleen in Eersel groter is dan in Valkenswaard. Slechts een kwart van de Valkenswaardse werklozen ouder dan 45 is korter dan 6 maanden werkloos.

3.2 Vacatures

Voor het perspectief op een baan is het voor werklozen van cruciaal belang dat sprake is van voldoende (passende) vacatures. In onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel bij het UWV Werkbedrijf geregistreerde vacatures in april 2010 open stonden en werden ingediend. Overigens zijn niet alle daadwerkelijk openstaande vacatures geregistreerd bij UWV Werkbedrijf.

Werkgevers kennen immers geen meldingsplicht en kunnen andere kanalen (bijvoorbeeld uitzendbureaus) benutten voor de invulling van vacatures.

Geregistreerde vacatures bij UWV Werkbedrijf

	openstaande vacatures	ingediende vacatures
Bergeijk	41	12
Bladel	97	58
Cranendonck	40	-
Eersel	71	40
Geldrop-Mierlo	145	33
Heeze-Leende	17	-
Valkenswaard	95	49
Veldhoven	97	48
Waalre	20	11

Bron: AKA Arbeidsmarktgegevens (per april 2010)

Om de hoeveelheid vacatures in perspectief te plaatsen, is het zinvol om in ogenschouw te nemen dat alleen al de gemeente Valkenswaard in april 2010 1.005 (alle benchmarkgemeenten samen 5.495) niet-werkende werkzoekenden kent. Het totaal aantal vacatures van de benchmarkgemeenten samen bedraagt per april 2010 623. Het invullen van al deze vacatures door werklozen zou de werkloosheid dus met slechts zo'n 10% verminderen. In de regio is dus sprake van een ruime arbeidsmarkt. Voor Valkenswaard geldt dit met name voor de onderkant van de arbeidsmarkt, gezien het relatief hoge aantal langdurig werklozen. Langdurige werkloosheid verslechtert namelijk de positie op de arbeidsmarkt. Zeker ten tijde van een ruime arbeidsmarkt is het relatief lastig voor structureel werklozen om werk te vinden.

Een laag aantal beschikbare vacatures is doorgaans een kenmerk van een economie met onzekere of negatieve toekomstverwachtingen en een relatief hoge werkloosheid. In onderstaande figuur is zichtbaar hoe het vacature-aanbod zich de afgelopen jaren in Valkenswaard heeft ontwikkeld.

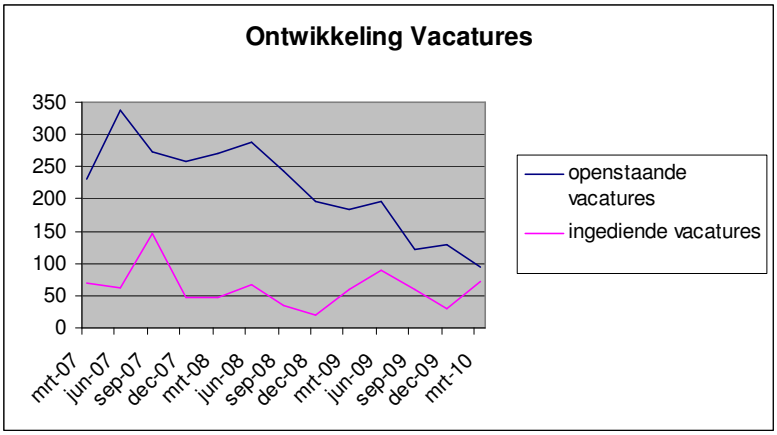

Bron: AKA Arbeidsmarktgegevens (per april 2010)

Voorgaande figuur illustreert dat de economische recessie haar invloed heeft op de Valkenswaardse arbeidsmarkt. Het aantal openstaande vacatures is sinds de aanvang van de economische crisis (2e helft 2008) in rap tempo gedaald. Het aantal openstaande vacatures bedraagt in maart 2010 nog maar de helft in vergelijking met exact een jaar eerder. Het aantal ingediende vacatures fluctueert. Dit lijkt echter meer te worden veroorzaakt door seizoensinvloeden dan de algemene economische ontwikkeling.

De grafiek laat verder zien dat het verschil tussen het aantal openstaande en ingediende vacatures is gekrompen. Dit kan worden verklaard doordat het voor werkgevers, gezien de ruimer geworden arbeidsmarkt, eenvoudiger is om vacatures te vervullen.

Conclusies:

- De werkloosheid in Valkenswaard is relatief hoog;
- De werkloosheid is in Valkenswaard sinds de economische crisis fors gestegen, maar relatief beperkt in vergelijking met andere gemeenten;
- Valkenswaard kent een relatief hoge structurele werkloosheid en dit geldt in het bijzonder voor oudere werklozen;
- De hoeveelheid beschikbare vacatures is substantieel gedaald;
- De regio kent een ruime arbeidsmarkt, zeker voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt.